

[Stæhr Johansen.]

kender socialdemokratiets tidligere forslag, og som også var modstander af det tidligere forslag, siger, at nu skal man vente, til man ser forslaget på folketingets bord, så må det for den, der føler sig sådan nogenlunde kvik i hjernen, forstås sådan, at der må være tale om væsentlige ændringer.

Det er jeg meget betænkelig ved. Jeg er betænkelig, fordi den tryghed, der bør være inden for forsvaret, meget let forsvinder, når forsvaret diskuteres på den måde. Der ved nedbryder man den arbejdsvilje og forsvarsvilje, som findes inden for forsvaret lige fra rekrut til general, og som ikke mindst findes i hjemneværnet, der jo i allerhøjeste grad bygger på frivillige, der af interesse for forsvarssagen deltager.

Jeg må derfor gentage, at jeg synes, situationen er noget uklar. Jeg mener, at statsministeren måske, også når han tager hensyn til, hvad der blev sagt til viceadmiral Helms, kunne bidrage til lidt større klarhed.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg skal ganske henvise til min første udtalelse.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om ejerlejligheder.

(Lovforslaget (nr. 15) findes i tillæg A. sp. 241, fremsættelsen i tidenden sp. 408).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 5-7 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene.

(Lovforslaget (nr. 16) findes i tillæg A. sp. 253, fremsættelsen i tidenden sp. 408).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri.

(Lovforslaget (nr. 17) findes i tillæg A. sp. 265, fremsættelsen i tidenden sp. 408).

Første behandling af forslag til lov om midlertidig offentlig støtte til almennyttigt boligbyggeri.

(Lovforslaget (nr. 18) findes i tillæg A. sp. 247, fremsættelsen i tidenden sp. 408).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Ove Hansen: Under valgkampen indtog boligproblemet mange steder, har jeg opfattelsen af, en meget fremtrædende placering i drøftelserne, og fra mange kandidaters side blev der givet udtryk for, at den boligmisere, vi har for øjeblikket, måtte indtage en særlig plads i det kommende folketingets drøftelser. Jeg er derfor særdeles tilfreds med, at boligministeren allerede nu har fremsat 4 lovforslag til en foreløbig afhjælpning af den boligmisere, vi desværre befinder os i.

Vi oplever for tiden det mærkelige, det paradoksale, at tusindvis af lejligheder står tomme. Vi ved, der er mange boligsøgende, og ved, at de boligsøgende kunne bruge disse lejligheder, som er af en god kvalitet og med godt udstyr. Når de ikke kan gøre brug af lejlighederne, skyldes det altså ikke lejlighedernes kvalitet, men den pris, der skal betales for dem. Ofte er det 18.000-20.000 kr. om året, der skal betales i husleje, og dertil kommer et boligindskud på 12.000-14.000 kr. Det er svært for mange, der har brug for en lejlighed, at gå ind i et lejemål på sådanne vilkår.

Vi har også set, at mange byggefirmaer og entreprenørvirksomheder for tiden må standse deres betalinger, og vi har desværre også set større ledighed inden for byggefagene for tiden. Jeg tror, ledighedsprocenten nu er oppe på ca. 16 her i hovedstadsområdet. Det kan kun give anledning til bekymringer i folketinget. For et par uger siden modtog folketinget en deputation med repræsentanter for byggefagene. Det, de gav udtryk for, var ikke lyse ting. De udtalelser, vi hørte, kunne ikke andet end gøre indtryk på dem, som modtog deputationen. Vi så også i sidste uge, at et større københavnsk boligselskab i kraft af mangel på arbejde måtte afskedige ca. 60 arkitekter og ingeniører på selskabets tegnestue. Jeg kender dette boligselskab særdeles godt. Jeg ved, det er et godt boligselskab, og når det nu nødsages til at afskedige ca. 60 af sine

[Ove Hansen.]

funktionærer, er det, fordi det er tvingende nødvendigt for selskabet. Man mangler simpelt hen arbejde.

Jeg frygter, at der i den kommende tid bliver mange afskedigelser, og at ledigheden inden for byggefagene måske bliver af længere varighed, dersom ikke folketinget omgående forbedrer vilkårene for boligbyggeriet.

Det kunne naturligvis ved en debat som denne være fristende at angribe den tidligere regering for den boligpolitik, regeringen førte, og for den boligmisere, som nu er opstået. Jeg skal imidlertid afholde mig herfra. Det er mere nødvendigt at koncentrere sig om løsningen af problemerne. Jeg vil dog gerne tilføje, at det er min opfattelse, at den tidligere boligminister, hr. Hastrup, gerne havde ønsket bedre vilkår for byggeriet, men det var formentlig ikke muligt for hr. Hastrup at få den daværende regerings fulde tilslutning dertil. De alvorlige økonomiske problemer var vel medvirkende til, at støtten til boligbyggeriet blev stærkt begrænset.

Den nuværende boligminister har naturligvis samme økonomiske problem at skulle tage hensyn til, men alligevel fremsætter ministeren nu nogle lovforslag, der — det skal erkendes — koster penge, men samtidig, hvad jeg anser for at være meget væsentligt, reducerer mulighederne for spekulation i bolignøden. Det sidste tilfredsstiller mig særdeles meget.

Folketinget har naturligvis pligt til at tage hensyn til økonomien, også når det gælder boligbyggeriet. Men jeg deler ministerens opfattelse af, at tilvejebringelse af boliger til de mange boligsøgende er så påkrævet, at boligbyggeriet unægtelig må have en fortrinsstilling. I min tid som borgmester fik jeg daglig henvendelser fra mange boligsøgende, der kom og bad om at få en lejlighed, og trods det, at man i kommunen byggede i hundredvis af lejligheder om året, måtte jeg i langt, langt de fleste tilfælde bedrøve de boligsøgende med negativt svar. Det var naturligvis ubehageligt at skulle give et sådant svar til de boligsøgende, der jo ikke kom med et urimeligt, men et berettiget krav om bare at få en bolig.

Det er også min opfattelse, at man i den sociale forvaltning kan tale med om, hvad

mangel på boliger medfører af uheldige familiemæssige tilstande, og om de ikke ubetydelige beløb, der må anvendes på andre områder som følge af, at familier ikke kan få boliger og dermed leve en menneskeværdig tilværelse. Den støtte, der ydes til boligbyggeriet, kan ikke alene betragtes som en udgift. Der findes også en indtægtsside. Det er blot ikke muligt at registrere denne indtægtsside. Det er naturligvis glædeligt, at der er egne i vort land, hvor boligproblemet ikke er så påtrængende, men omkring de større byer og i særdeleshed her i hovedstadsområdet er problemerne fremdeles store.

Om de fire lovforslag, som boligministeren nu har fremsat, skal jeg sige, at jeg er særdeles tilfreds med lovforslaget om ejerlejlighederne. I princippet går forslaget nu ud på, at ejerlejligheder i fremtiden begrænses til nybyggeriet. Sådan burde det efter min mening altid have været, men boligforliget i 1966 tillod jo indretning af ejerlejligheder i det bestående byggeri. Boligforliget var, som navnet siger, et kompromis, og ethvert politisk kompromis betyder, at parterne må slække på nogle af de principielle synspunkter. For socialdemokratiet var det dengang afgørende ved forliget, at renten blev fastlagt i det almennyttige og sociale byggeri, at et antal lejligheder blev sikret fuldført, og at en boligsikringsordning gav betydelige lettelser for lejere med mindre indkomster.

Vi vedstår naturligvis vort ansvar for ejerlejligheder i den bestående boligmasse, men jeg må vel have lov til at tilføje, at det ikke skortede på advarsler. Ved at indføre ejerlejlighedsprincippet i bestående, ofte ældre ejendomme blev et nyt spekulationsobjekt tilvejebragt, og det tør nok siges, at der er spekuleret i de 5 år, der er gået siden boligforliget. Smarte ejendomsbesiddere og pengestærke spekulanter har udnyttet bolignøden og tjent store penge på den. At sælge en ejendom i småbidder bringer ingenlunde prisen på en ejendom ned.

Der er naturligvis folk, der gerne vil erhverve en god lejlighed, og det er der ikke noget at sige til, det er forståeligt. Det skal de have lov til, og det burde i og for sig være myndighederne uvedkommende. Men det må være en forudsætning, at lovgivningsmagten forhindrer enhver form for misbrug, og det kan ske ved, at det kun bli-

[Ove Hansen.]

ver i nye ejendomme, ejerlejligheder i fremtiden tillades. Jeg har i en opgørelse set, at henved 40.000 lejligheder er udmatrikuleret som ejerlejligheder, men endnu er de ikke solgt. Problemet med disse lejligheder foreslår boligministeren nu i forslaget til lov om ændring i lov om midlertidig regulering af boligforholdene løst på den måde, at en ejerlejlighed, der er udlejet ved lovforslagets fremsættelse, fortsat skal holdes udlejet i de kommende 5 år, medmindre kommunalbestyrelsen tillader, at ejeren selv flytter ind. Jeg er tilfreds med denne bestemmelse. Dog tvivler jeg på, om det er hensigtsmæssigt at give kommunalbestyrelserne mulighed for dispensation. Det kan fremkalde uensartede afgørelser, og det ville jeg finde meget uheldigt. Men måske kan vi se på dette spørgsmål i folketingsudvalget.

I samme lovforslag ophæver ministeren den særlige genudlejningsforhøjelse, som blev gennemført under den forrige regering. Jeg har aldrig kunnet forstå det rimelige i, at man ved genudlejning tillod lejeforhøjelse på 25 pct., endda ikke af den aktuelle leje, men af lejeniveauet for 1974. Denne betydelige lejeforhøjelse har forståeligt nok skabt stor utilfredshed blandt lejerne. Det må være hensigten med en lejelovgivning at stille lejerne lige, men i dette tilfælde betød det en forskelsbehandling, der ikke forbedrede klimaet lejerne imellem.

I forslag til lov om ændring af lov om boligbyggeri foreslår boligministeren ophævelse af en tilsvarende bestemmelse ved genudlejning, nemlig det særlige bidrag til boligselskabernes landsbyggefond, normalt 15 kr. pr. etagemeter. Denne ophævelse kan jeg også med tilfredshed acceptere.

Imidlertid har dette genudlejningsbidrag været anvendt til den særlige støtteordning for store lejligheder i nyt alminnyttigt byggeri ved udlejningsvanskeligheder, og derfor er det nu nødvendigt, at andre midler stilles til rådighed. Det sker i form af et statslån på 70 mill. kr., men disse 70 mill. kr. er, som ministeren siger, formentlig ikke tilstrækkelige, hvorfor der foreslås en ændring i lov om midlertidig offentlig støtte til alminnyttigt boligbyggeri, gående ud på at yde statslån i en 3 års periode på indtil 50 mill. kr. til Boligselskabernes Landsbyggefond til yderligere udlån. Forslaget giver også mulighed

for at yde støtte til betaling af beboerindskud. Det sidste anser jeg for at være meget betydningsfuldt.

Endvidere indeholder lovforslaget en vigtig ændring, der går ud på, at den rentelåneordning, som den tidligere regering gennemførte, med virkning fra april 1972 afløses af en rentesikringsordning, der betyder, at staten i de første 6 år sikrer det almenyttige nye byggeri en leje, der er fastsat, som om renten var på 5½ pct. Jeg var i sin tid meget betænkelig ved denne rentelåneordning, og jeg er derfor glad for, at den nu foreslås erstattet af en rentesikringsordning. Var rentelåneordningen bevaret, ville den uden tvivl have medført endnu større vanskeligheder med at få lejlighederne lejet ud i det nye byggeri, og den mulighed må heller ikke udelukkes, at bygherrer kunne fristes til i fremtiden at formindske lejlighedernes arealstørrelse og på den måde begrænse stigningen i selve huslejen.

De 4 lovforslag indeholder bestemmelser og forbedringer, der ret omgående kan iværksættes og dermed i den nærmeste fremtid løse de kritiske situationer med udlejningsvanskeligheder, som byggeriet for tiden befinder sig i. Mit parti har mere vidtgående planer om den fremtidige langsigtede boligpolitik. Men når vi meget gerne ser forslagene her gennemført, så skyldes det, at vi finder dem velegnede som en førstehjælp, om jeg så må sige. Ved fremsættelsen gav boligministeren da også udtryk for, at forslagene skal bedømmes som en midlertidig løsning af de akutte boligproblemer.

Ved fremsættelsen tilkendegav ministeren endvidere, at det er regeringens agt at søge nedsat et udvalg med politiske repræsentanter, der kan tage hele boligpolitikken op til en grundig undersøgelse og overvejelse. Jeg anser det for meget betydningsfuldt at nedsætte et sådant udvalg, hvor der kan blive tid til at undersøge og tilvejebringe oplysninger om og beregninger af en mere permanent og langsigtet boligpolitik med henblik på en normalisering af boligmarkedet. Jeg går ud fra, at det udvalg, der skal nedsættes, ikke alene skal beskæftige sig med finansieringen af byggeriet, men at også rationaliseringsbestrebelse, lejlighedernes størrelse, udstyr osv. må indgå i udvalgets arbejde. Jeg tror, at det for byggefolk og boligselskaber vil være af meget stor betyd-

[Ove Hansen.]

ning, dersom faste regler kan tilvejebringes, således at man kan disponere på længere sigt.

Inden jeg slutter, vil jeg gerne berøre et område, der også er af væsentlig betydning for boligbyggeriet. Det er grundpriserne. Der må ofte betales alt for høje grundpriser for at erhverve arealer til byggeri. Jeg vil derfor anmode regeringen om at overveje, om tiden ikke måtte være inde til, at det offentlige fik ret til ekspropriation i visse tilfælde, når det gælder erhvervelse af arealer til boligformål. Jeg tænker ikke her på, at alle arealer skulle kunne erhverves ved ekspropriation. Men hvis det er nødvendigt at erhverve arealer, for at en bebyggelsesplan kan gennemføres, må der ikke på nogen måde fra ejerens side kunne spændes ben for en sådan bebyggelsesplan. Jeg er klar over, at hvis vi skal have en ekspropriationsbestemmelse, må vi fra folketingets side sørge for, at misbrug ikke kan tolereres. Jeg ved, når jeg taler om ekspropriationsbestemmelser, at der i visse partier har været stor modstand mod en sådan adgang, men jeg har opfattelsen af, at modstanden efterhånden glædeligvis er blevet mindre. Udviklingen i grundpriserne har vel lært os at forstå, at vi ikke fortsat kan tolerere de enorme stigninger på fast ejendom, som vi fremdeles er vidne til. Ejendomsværdierne stiger med ca. 10 milliarder kr. om året. Det kan nok give anledning til lidt eftertanke. De stigninger, der finder sted, bliver til stor skade for byggeriet, ikke mindst for det kommende byggeri, og de er til skade for såvel ejere af parcelhuse som lejere, fordi de smitter af på vurderingssummerne.

Med disse bemærkninger vil jeg gentage, at vi i mit parti gerne vil medvirke til lovforslagens gennemførelse. Vi håber, det må blive muligt at føre dem igennem inden for en kort frist, ikke mindst af hensyn til den akutte boligsituation.

Hastrup: Det er nu tredje gang, ejerlejlighedsloven er til revision her i folketinget, efter at den kun for 5 år siden blev vedtaget. Loven var, som det er sagt, en del af boligforliget. Oprindeligt rummede den en mulighed for ikke blot at udstykke nye, til formålet opførte, men også ældre ejendomme, både i de områder, der var underkastet

huslejeregulering, og i de frie områder. Hvad angår udstykning af ældre ejendomme i de regulerede områder, høstede en række erfaringer, der ikke alle var behagelige. Den forrige regering fik derfor såvel i 1969 som i 1970 gennemført en række skærper af lovbestemmelserne, således at ejendomme i de regulerede områder kun kunne opdeles med kommunalbestyrelsens sanktion, hvis de opfyldte landsbyggelovens bestemmelser, og hvis det drejede sig om enkelte særlige kategorier af ejendomme.

Disse skærper var imidlertid alle karakteristiske derved, at de ikke berørte allerede lovligt gennemførte og tinglyste opdelinger. De nye bestemmelser fik derfor ikke tilbagevirkende kraft. Det forslag, som er til behandling i dag, repræsenterer på dette punkt et brud med den holdning, som man hidtil har indtaget, idet forslaget går ud på, at kun med kommunalbestyrelsens samtykke kan man få lov til selv at bo i en lejlighed, som man erhverver i en lovligt opdelt ejendom, når den pågældende lejlighed er blevet ledig. Dette er, så vidt jeg kan skønne, ikke blot et meget alvorligt indgreb i dispositioner, som er foretaget i fuld tillid til gældende lovregler, men det er også en rådighedsindskrænkning af en sådan karakter, at den ikke bør kunne gennemføres uden erstatning i overensstemmelse med grundlovens bestemmelser.

Det hedder et sted i bemærkningerne, at forslaget ikke medfører udgifter for det offentlige. Det er jeg nu ikke så sikker på at det ikke vil komme til at gøre. Jeg tror, at der bliver tale om et erstatningsansvar for det offentlige i den udstrækning, lovforslaget reelt medfører et stop for eller en begrænsning i mulighederne for at afhænde hidtil lovligt udstykkede lejligheder i overensstemmelse med de hidtil gældende regler. En sådan opdeling er foretaget under hensyn til, at salg ville være muligt, når lejligheden blev ledig og de gældende tidsfrister i øvrigt blev respekteret. Opdelingen er i sig selv en bekostelig sag, men hertil kommer, at mange af de lejligheder, der her er tale om, er blevet moderniseret med henblik på videresalg. Ejeren vil derfor lide tab, som han ikke har kunnet forudse, da han foretog sin disposition. Jeg tror, at boligministeren må se den kendsgerning i øjnene, at der i vid udstrækning vil blive rejst krav om er-

[Hastrup.]

statning, hvis han ikke ændrer disse lovregler.

Jeg minder i den forbindelse om, at den rådighedsbegrænsning, der gennemførtes med den såkaldte zonelov, var ledsaget af en erstatningsbestemmelse. Denne rådighedsbegrænsning er i vid udstrækning analog med den, som nu foreslås af den nye regering. Man kommer derfor, tror jeg, ikke uden om at skulle yde erstatning. Således som bestemmelsen er omtalt i selve lovforslaget, må man i øvrigt få det indtryk, at det er tanken, at det skal stå den enkelte kommunalbestyrelse frit for at finde frem til et grundlag for udøvelsen af et skøn over, i hvilket omfang man i den respektive kommune vil give samtykke til, at fremtidige købere af ejerlejligheder selv benytter disse til beboelse i tiden indtil udgangen af 1976. Nu forstod jeg på hr. Ove Hansen, at der var tale om en skærpelse på dette punkt, og en sådan skærpelse synes da også mere analog med bemærkningerne til forslaget, for når man læser dem og boligministerens fremsættelsestale, får man et noget andet indtryk, end når man læser selve lovteksten, eftersom det i teksten synes at være tanken, at der skal være et midlertidigt forbud mod, at en udlejet ejerlejlighed ved ledighed tages i brug af ejeren, idet den fortsat skal være udlejet. Hvis dette er rigtigt, vil kommunalbestyrelsen ikke kunne skønne over, i hvilket omfang der skal gives samtykke. Der synes altså her, sådan som lovforslaget foreligger for os, at være tale om en højst uheldig form for lovgivning via bemærkninger og fremsættelse og senere yderligere igen- nem cirkulærer.

Det fremhæves, at loven har til formål at sikre, at udbuddet af lejligheder ikke mindskes for personer, der er henvist til at få klarret deres problemer over den offentlige anvisning. Ideen må i så fald være, at man vil undgå, at enlige eller ægtepar uden børn sikrer sig en større lejlighed end den, der er forudsat af boliganvisningen. Hvis dette er hensigten, kunne ministeren imidlertid, som det også er nævnt i en skrivelse, vi har modtaget fra Dansk Ejendomsrådgiverforening, have foreslået, at boliganvisningens regler skulle være gældende. Også en sådan begrænsning i forhold til den tidligere retstil-

stand ville være en rådighedsindskrænkning, men ikke af nær så grov en karakter.

Har ministeren overvejet, at der kan opstå groteske situationer i kraft af bestemmelsen om, at andre må bo i den lejlighed, man erhverver, mens man ikke selv må, ganske uden hensyn til, at man måske selv som ejer har et større antal personer i sin familie end den familie, hvortil lejligheden skal udlejes? Hvis to familier erhverver hver sin, måske helt ens ejerlejlighed, må den ene så udleje den til den ene og den anden udleje den til den anden? Hvad med de tilfælde, hvor en lejer i en udstykket ejendom efter lovens ikrafttræden erhverver denne lejlighed som ejerlejlighed? Jeg går ud fra, at i så fald må han have ret til at blive boende i den. Jeg forlanger ikke, at disse spørgsmål skal besvares nu, men disse og andre spørgsmål må vi have klarlagt under udvalgsbehandlingen.

Det konservATIVE folkeparti har for sit vedkommende bidraget til at begrænse muligheden for opdeling af ejerlejligheder i de områder af landet, hvor der er huslejeregulering, og hvor boligforsyningen ikke er tilfredsstillende, ligesom vi har sikret, at de lejligheder, der udstykses, er af tilfredsstillende kvalitet. Vi har også foreslået og fået gennemført en lovregel, som giver købere mulighed for at klage, hvis prisen alt taget i betragtning må skønnes at være urimelig. Men vi vil ikke gå med til, at der gennemføres rådighedsbegrænsninger over for allerede lovligt opdeltede ejendomme, uden at der ydes erstatning, og vi vil heller ikke gå med til, at restriktionerne udvides til også at omfatte de såkaldte frie områder, hvor boligsituationen efter kommunalbestyrelsens eget skøn er af en sådan karakter, at man har ment at kunne ophæve huslejereguleringen.

Det hævdes også, at lovforslaget skal dæmme op for boligspekulationen. Men resultatet bliver det modsatte. Jo mindre udbud, des større pris. Hvis lovforslaget gennemføres, vil, alt andet lige, priserne stige såvel på de ejerlejligheder, der kan komme i handelen, som på enfamiliehuse- ne, hvor der i øvrigt var ved at indtræffe en vis prisstabilisering. Jeg vil gerne bede ministeren bekræfte, at det ikke er regeringens hensigt, at tilsvarende regler også skal gennemføres, for så vidt angår parcelhusområ-

[Hastrup.]

det. I så fald ville konsekvenserne, tror jeg, være helt uoverskuelige.

Jeg kan ikke se rettere, end at dette lovforslag i virkeligheden er et udtryk for, at regeringen og ministeren simpelt hen ikke kan lide, at folk får mulighed for at komme til at eje deres eget hjem. Det er mig ubegribeligt, at man har denne indstilling. Her i landet har vi en sund tradition for spredning af ejendomsretten. Der tales så meget om økonomisk demokrati, men økonomisk demokrati består først og fremmest deri, at der skabes mulighed for, at så mange som muligt i vort samfund får del i ejendomsretten, og intet er vel mere naturligt, end at de mennesker, som ønsker det, får mulighed for at komme til at eje deres egen bolig. Det er også af betydning for opsparingen til boligformål. Samfundet burde snarere gøre noget for at fremme end hæmme ejerboligtanken, fordi man derved ville fremme det økonomiske demokrati og bidrage til at løse boligproblemet.

Den anden del af forslagene til ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene drejer sig om de såkaldte genudlejningsforhøjelser, som man nu vil afskaffe, for så vidt angår udlejningsejendommene. Jeg vil gerne sige et par ord om baggrunden for denne forhøjelse, som jo blev gennemført under den forrige regering. Forholdet var det, at der var sket en udvikling prismæssigt og på anden måde, som man ikke kunne forudse i 1966, da boligforliget blev indgået. Man ønskede ikke at røre ved forholdene for dem, der allerede var lejere, fordi det med rette kunne hævdes, at disse lejere havde indrettet deres tilværelse i tillid til forligets bestemmelser. Anderledes forholdt det sig med dem, der flyttede ind i de regulerede og dermed billigere lejligheder. De havde ikke et tilsvarende tilsagn.

Analogt hermed var det, at man — i øvrigt i forbindelse med realkreditforliget — gennemførte en forhøjelse af lejeværdiberegningen ved salg af ældre og erhvervelse af nye enfamilieshuse. Det synes karakteristisk, hvis jeg må sige det, for socialdemokratiets holdning til begrebet enfamilieshuse, at mens man nu vil afskaffe genudlejningsforhøjelserne, skal lejeværdiforhøjelsen, der blev gennemført i forbindelse dermed, stadig fastholdes.

De to bestemmelser var et led — det eneste mulige, da boligforliget skulle respekteres — i bestræbelserne for at nå frem til den normalisering af boligmarkedet, som alle anser for nødvendig ikke blot af hensyn til en løsning af boligproblemerne, men også for at klare vort lands økonomi. Man kan sige, at det var uheldigt, at mennesker, der boede i samme slags lejlighed eller samme slags enfamilieshus, skulle behandles forskelligt, men gradvis ville vi vokse os ud af dette problem. Omvendt kan man vel i øvrigt også sige, at det er uheldigt, som det er nu og måske i endnu stærkere grad vil blive, at folk skal behandles vidt forskelligt, alt efter om de vinder i det såkaldte boliglotteri og flytter ind i en billig bolig, eller om de, jeg havde nær sagt er så uheldige at få anvist en af de nye og dyre boliger, som opføres under så store bekostninger både fra samfundets og boligtagernes side.

Genudlejningsforhøjelserne havde 3 formål. De skulle bidrage til at modernisere den bevaringsværdige del af den ældre boligmasse. De skulle bidrage til at finansiere det nye byggeri og dermed lette tilværelsen for dem, der flyttede ind i dette byggeri. Og de skulle bidrage til at gøre de sociale og almennyttige boligselskaber i højere grad selvfinansierende. Dette fejles nu af bordet, som det så smukt hedder. Jeg ved godt, at det ikke er ministeren selv, der har brugt det udtryk, og jeg skal heller ikke lægge ham det til last.

Men det, der derefter serveres på bordet, er bestemt ikke en ny boligpolitik. Regeringens forslag er set i sammenhæng i virkeligheden forslag om ikke blot at vende tilbage til, men yderligere forstærke den boligpolitik, som siden den anden verdenskrigs afslutning har kostet vort samfund og boligtagerne så meget.

Jeg ved af erfaring, at boligpolitik er noget højst vanskeligt noget at beskæftige sig med, fordi der er så mange interesseudsætninger, der nødvendigvis må respekteres, og at teorierne derfor ikke kan overføres til praksis. Men det, der her er til behandling, vil ikke, tror jeg, løse problemerne, men skruer udviklingen tilbage. Jeg må også sige, at jeg tror, hr. Guldberg har ret i den udtalelse, han fremsatte forleden om, at det sandsynlige er, at større tilskud i virkeligheden udmønter sig i, at priserne forøges.

[Hastrup.]

Jeg vil dér gerne henvise til, at der just i disse dage foreligger resultatet af en undersøgelse, der er foretaget i Herning, hvor man sammenligner to efter sigende sammenlignelige byggerier, det ene offentligt støttet og det andet privat. Jeg kan ikke selv sige med sikkerhed, om denne undersøgelses konklusion er rigtig, men den er så alvorlig, at jeg indtrængende henstiller til boligministeriet, at det lader foretage efterkontrol af denne undersøgelse. Konklusionen er det spørgsmål til sidst i artiklen: Hvor er forskellen i anskaffelsessummen for de to byggerier blevet af? Det ene har en kostleje på ikke over 125 kr. pr. m² uden tilskud af nogen art, det andet en kostleje på 122 kr. med et samlet tilskud på 106 kr. pr. m².

Jeg har i den forbindelse fået et brev fra en mand, som jeg tror alle, der kender boligforholdene, respekterer, nemlig bygmester Diderichsen i Herning. Han skriver til mig, idet han hentyder til denne undersøgelse, at der var et andet byggeri, bygget i samme periode, og hvis lejerne dér fik de samme tilskud som i det sociale byggeri, ville de kunne bo gratis. „Jeg tænker her,“ skriver han, „på rentesikringen og lån fra landsbyggefonden. Dette overstiger nemlig de 98 kr. pr. m², som vi skal have i leje“, og så nævner han navnet på sit eget private boligselskab. Jeg har hans tilladelse til at nævne disse tal fra folketingets talerstol. Jeg beder meget indtrængende om, at de efterkontrolleres.

Jeg vil gerne spørge boligministeren: Har han læst perspektivplanredegørelsen? Har den slet ikke gjort noget indtryk på ham eller på regeringen? Har man overhovedet en oversigt over, hvad det er, man her er ved at inlade sig på i retning af bare at lade staten betale? Hvad koster disse forslag? Oplysningerne i forslagene er særdeles sparsomme. Man får at vide, at i 1973-74, altså om 3 år, er der tale om 443 mill. kr. til rentesikringen, men så er det stigende til det 14. år, altså i yderligere 11 år. Hvor meget andrager denne stigning? Dertil kommer

120 mill. kr. til det sociale og almennyttige byggeri over 3 år. Dertil kommer boligsikringen. Vi ved ikke, hvor meget dette kommer til at dreje sig om. Dertil kommer forhøjelse af momsrefusionen. Vi ved heller ikke, hvad det betyder i penge. Jeg forudser, at disse lovforslag i løbet af 4-5 år kommer til at koste mange, mange hundrede millioner kroner.

Men vil de løse problemerne? Vil det vise sig, at disse mange hundrede millioner kroner fremmer effektiviteten og konkurrencen, eller vil de bare betyde, at priserne yderligere stiger med alle de konsekvenser, dette vil få for statens økonomi, for skatteydernes stilling — for det er jo til syvende og sidst dem, der skal betale? Jeg vil meget gerne være med til at ofre offentlige midler til fremme af konkurrencen, men jeg vil nødig være med til at ofre offentlige midler til at svække konkurrence og effektivitet.

Man afskaffer rentelåneordningen. Må jeg minde om, at socialdemokratiet i sin tid selv har foreslået og stemt for, at den nuværende rentesikringsordning skulle være en midlertidig ordning som en overgang til selvfinansiering inden for det sociale og almennyttige byggeri. Da rentesikringsordningen var ved at udløbe, foreslog og gennemførte den tidligere regering bestemmelser om, at man ikke uden videre lod denne ordning bortfalde, fordi overgangen i så fald kunne blive for hård, men erstattede den med rentelåneordningen. Denne rentelåneordning sigtede mod at give det sociale byggeri mulighed for fortsat at nedbringe begyndelseslejen. Men den havde desuden to andre formål. Det ene var at frigøre staten for nogle af de voldsomme forpligtelser, som den havde påtaget sig med hensyn til at finansiere befolkningens boligudgifter, og dermed skabe større konkurrence på boligområdet. Det andet var at nå frem til en tilstand, hvor vi i hvert fald kunne sikre os imod, at der i fremtiden for så at sige hver eneste årgang byggeri skulle være et forskelligt boligudgiftsniveau. Man kan også sige det på den måde, at hvis rentelåneordningen havde været gældende

[Hastrup.]

fra slutningen af den anden verdenskrig, hvor problemerne begyndte og statsstøtten satte ind, ville vi i dag ikke have haft de boligproblemer, som vi vitterligt har. Endnu i dette øjeblik er der lejere og også enfamilieshusejere med høje indkomster, som hvert eneste år indirekte får et tilskud af staten i kraft af de bestemmelser, som dengang blev indført. Det er dette system, som socialdemokratiet nu vil genindføre og yderligere udbygge.

Det konservative folkeparti må derfor tage afstand fra tendensen i disse forslag, fordi de for det første mindsker folks mulighed for selv at komme til at eje deres egen bolig, og for det andet fordi de pålægger staten byrder og forpligtelser, som går langt ud over, hvad staten er i stand til at magte, og som højest sandsynligt ikke vil bidrage til at fremme effektiviteten inden for boligsektoren, men snarere det modsatte.

Vi deltager gerne i en konstruktiv forhandling om boligproblemerne på det grundlag, som findes i perspektivplanredegørelsen, uden at vi af den grund føler, at perspektivplanredegørelsen på det punkt i den forstand er en bibel. Vi deltager gerne i en konstruktiv forhandling på det grundlag, der er skabt igennem boligsikringsordningen, på det grundlag, der er skabt igennem saneringsreformen, på det grundlag, der er skabt i zoneloven om de videre bestræbelser med at sikre en rationel byudvikling og jordlovgivning, og på det grundlag, der er skabt i loven om byggeriets udvikling. Men vi kan ikke betragte disse lovforslag som midler til at løse problemerne, og jeg opfordrer regeringen til ikke at søge dem gennemført med et snævert flertal her i folketinget. Det kan, tror jeg, blive til betydelig skade for det fremtidige samarbejde om boligproblemerne.

Guldberg: Hr. Ove Hansen var i sin ordførertale inde på en omtale af de akutte vanskeligheder og sagde, at det var en mærkværdig situation, vi var i. Man havde gode og moderne lejligheder stående tomme, men de var bygget til priser, som folk ikke kunne betale, og derfor kunne de ikke lejes ud, selv om der var et betydeligt behov. Hr. Ove Hansen brugte også udtrykket „den akutte boligsituation“.

Jeg vil gerne sige som en fælles bedømmelse af i hvert fald de 3 mere principielle ting, der ligger i disse 4 lovforslag, at det forekommer mig, at i hvert tilfælde boligministeren har betragtet som det akutte og væsentligste i de øjeblikkelige problemer og som det, det først og fremmest drejede sig om, at redde de sociale boligselskaber fra de vanskeligheder, de er kommet i, fordi de har bygget for dyrt. Jeg synes ikke, det er urimeligt at sige, at de har bygget for dyrt. Jeg ved godt, at der er nogle, der ikke har gjort det. Jeg ved også godt, at det er forskelligt rundt omkring i landet. Men det har igen mange år kunnet påvises den ene gang efter den anden — og hr. Hastrup har her for et øjeblik siden brugt ét eksempel, der jo kan verificeres — at selve byggeomkostningen i sociale boligbyggerier i hovedstadsområdet ligger højt over, hvad man kan bygge tilsvarende for både i privat byggeri og i socialt byggeri andre steder i landet. Det har været påvist den ene gang efter den anden, men det er, som om man hele tiden går uden om dette problem. I hvert tilfælde er socialdemokratiet hele tiden gået uden om det, når man har villet prøve at løse boligproblemet.

Ingen kan have noget imod — det har de forskellige partier, også venstre, ofte vist i praksis — at overgangsproblemer, forskelle og urimeligheder i lovgivningen på boligområdet udjævnes og afbødes, og det må det offentlige være med i. Men vi har nu mere end 25 års erfaringer med mange forskellige former for støtteordninger og hjælp, som desværre alle er karakteriseret ved en tendens til, at det, det offentlige sætter ind for at udligne nogle urimelige forskelle, bliver absorberet og ikke kommer frem som en egentlig støtte til og en egentlig billiggørelse af huslejen for de lejere, som vi netop gerne har villet hjælpe. De sociale boligselskaber med deres altovervejende andel i lejlighedsbyggeriet her i Danmark kan ikke gå fri for også at få deres forhold inddraget i disse overvejelser.

Derfor er det, hvis boligministeren gerne vil have et samarbejde i gang om en langsigtet løsning om det alt for meget, der står tilbage på boligområdet, lidt deprimerende, at ministeren starter folketingsbehandlingen af problemet i denne periode med at fremsætte 4 forslag, der i så høj grad er præget

[Guldberg.]

af, at man først og fremmest skal have løst de akutte problemer, der i virkeligheden er de akutte problemer for boligselskaberne.

Det gælder alle tre hovedprincipper: ejerlejlighedsordningen, rentesikringsordningen og driftslåneordningen, at de er præget af dette. Var det ikke en idé, om man begyndte i den anden ende og prøvede at få løst problemet ved først og fremmest at stille byggeriet over for et krav om, at der blev bygget til rimelige og fornuftige priser, og at dette krav også blev stillet til de statsstøttede bygherrer? Det er jo en kendsgerning, at den dag man nærmer sig en løsning af boligproblemet i den forstand, at der er boliger nok til alle, vil der, hvis man har haft en periode som den hidtidige, med stigninger, der gør, at hver ny årgangs byggeri er blevet dyrere end det foregående, altid være en eller to årgange af færdigt byggeri i prisklemme. Hvis man, hver eneste gang man konstaterer dette og — specielt altså når det rammer de sociale boligselskaber — mener, at den eneste rigtige løsning er at styrte ud hurtigst muligt med en forøgelse af tilskuddet til disse sidste årgange, så de kan komme ned på samme høje prisniveau som de næstsidsste, hvorefter man opnår det sædvanlige resultat, nemlig at det viser sig at være et tilskud til prisstigninger i løbet af ganske kort tid, så er der jo simpelt hen ingen ende på det. Nu har jeg sagt meget kritisk om de sociale boligselskaber, men der er da også noget godt i dem, og jeg tror, man gjorde også dem en tjeneste ved at tage alvorligt fat på problemet og ikke prøve at slippe ud ad den første og den billigste vej.

Det er altså den generelle karakteristik, jeg gerne vil have lov til at give af de fire lovforslag, som boligministeren er kommet med. Det er, så vidt jeg kan se, det, der er hovedsigtet.

Der er i visse tilfælde en interesse modsætning, må man ikke glemme, mellem de mennesker, vi først og fremmest tænker på, de boligsøgende eller lejere, der ikke i forvejen har fordel af at bo i boliger med det gamle huslejeniveau, og så de bygherrer og dermed altså også de boligselskaber, der står for fornyelsen og tilførslen til boligmarkedet af nye boliger. Den kommer også frem i spørgsmålet om ejerlejligheder. Jeg tror ikke, der er nogen tvivl om, at der er en

overvejende interesse for ejerprincippet i den danske befolkning, både hos dem, der har eller har prøvet at have eget hus, og hos dem, der ikke har det.

Vi kan aldrig blive uenige om, at lovgivningen om ejerlejligheder må være underkastet kontrol, for den kan muligvis misbruges på en måde, som det ikke er behageligt for lovgivningsmagten at medvirke til. Det har vi fra venstres side adskillige gange været positivt indstillet over for at drøfte, og det kan vi også være nu. Men der er også her en ting, der virker forstemmende. Der er vel intet område af boligmarkedet, hvor netop ejerlejlighedstanken var så naturlig og rigtig og ligetil som netop de sociale boliger. Her er tale om nyere byggeri. Her er tale om en standard af tilfredsstillende karakter. Her er tale om noget, der drives af organisationer, som ikke er, om jeg så må sige, organiseret med henblik på profit og fortjeneste. Alle de indvendinger, man kan gøre mod yderliggående eksempler på det private marked for ejerlejligheder, har ingen som helst virkning eller betydning, når det drejer sig om den sociale sektor. Jeg vil gerne sige ligesom hr. Hastrup, at netop når man nu har denne interesse i økonomisk demokrati, er det helt uforståeligt, at man i den grad slår kors for sig med hensyn til at lade ejerprincippet for boligen trænge ind på det boligområde, hvor det i virkeligheden er mest egnet.

Indskrænkningen retter sig nu mod et område, der hele tiden har været med, og også jeg føler, at der er store betænkeligheder med hensyn til den juridiske side af sagen. Jeg vil da gerne benytte lejligheden til at stille spørgsmål om dette til justitsministeren. Jeg forstår på bemærkningerne, at man naturligvis har overvejet spørgsmålet om, hvorvidt lovforslaget kan få en ekspropriationsmæssig karakter, og jeg har fornemmelsen af — og det er derfor, jeg gerne vil spørge — at det svar, justitsministeriet har givet, og som der refereres til, har haft relation til teksten i lovforslaget, der går ud på en dispensationsbeføjelse for kommunalbestyrelsen. Nu er det allerede inden debatten i dag og også under debatten oplyst — det kan vi få opklaret under udvalgsarbejdet — at en sådan dispensationsbeføjelse vist egentlig ikke er meningen, men at det nærmest er tanken, at kommunalbestyrelsen kun kan tillade en familie at flytte ind i en

[Guldberg.]

lejlighed, den selv ejer, hvis man inden for den pågældende kommune sætter de midlertidige restriktioner og hele den midlertidige huslejelovgivning ud af kraft. Giver dette ikke anledning til nogle juridiske overvejelser i justitsministeriet med hensyn til de erstatningsforpligtelser, der kan ligge i denne sag?

Jeg vil også gerne sige, at allerede efter det kun korte forarbejde, vi ifølge sagens natur har kunnet gøre med disse lovforslag, forekommer det os, at det vil være meget svært at sige på forhånd — og jeg vil gerne høre, om justitsministeren vil sige det — at det ikke kunne tænkes, at der kan opstilles eksempler på, at folk, der har købt en ejerlejlighed og bliver afskåret i henhold til denne lovgivning, kan kræve erstatning — og da ganske særlig hvis denne dispensationsbeføjelse ikke er en fri dispensationsbeføjelse. Ganske bortset fra at vi selvfølgelig ikke vil medvirke, mener jeg, at det må være ganske klart, at i så fald skal man under udvalgsarbejdet sørge for, at loven kommer til at tage højde for dette. Det vil vi gerne allerede nu, hvis det er muligt, høre lidt nærmere om fra justitsministeren.

Forslaget om rentesikringsordningens forlængelse har jeg allerede udtalt mig mere generelt om i forbindelse med omtalen af, på hvilken måde man nu støtter det nyere boligbyggeri. Men jeg vil gerne føje til, at der også, hvad man her ligesom lukker øjnene for, forekommer andet end de rent akutte vanskeligheder inden for det kartel, som bl. a. boligselskaberne i realiteten danner på dette område, nemlig hvordan vil man komme ud af det nogen sinde?

Her er tale om en forlængelse. Nu taler man om en form for afvikling ved at formindske den rente, hvorudfra det beregnes, fra 6½ til 5½ pct. Hvordan kan man forestille sig at det vil hjælpe de sociale boligselskaber på nuværende tidspunkt at true med udløb af den rentesikringsordning, som lå i boligforliget, og som vi dengang var enige om? Vi viste imødekommethed med rentelåneordningen, hvormed vi, om end også med visse betænkeligheder, ledte efter en eller anden mellemordning, som gjorde det muligt at afvikle rentesikringsordningen uden at lave et pludseligt og meget ubehageligt stop for de sociale boligselskaber. Nu

afviser socialdemokratiet en sådan overgangsordning og mellemløsning og vil i stedet for forstærke og udvide rentesikringsordningen. Jeg vil meget gerne spørge boligministeren, om han overhovedet ikke har gjort sig nogen tanker om, hvordan man nogen sinde vil kunne komme ud af dette system.

Til sidst kun et par bemærkninger om de videre forhandlinger og om det mere generelle. Boligministeren har i sin fremsættelse nævnt, at han gerne så, at man nu påbejndte nogle forhandlinger på, har jeg forstået, en lidt bredere og fordomsfri basis, formentlig mellem interesserede parter og organisationer inden for byggeriet og boligområdet i det hele taget og de politiske partier. Vi er fra venstres side altid parat til en fordomsfri drøftelse, og det skal vi også være under behandlingen af disse ting i boligudvalget. Men jeg vil nok sige, at hvis det første udspil fra boligministeren er så ensidigt og så koncentreret om at klare noget, der ikke direkte er af interesse for de mennesker, der er i klemme af urimeligheden på boligmarkedet, men for bygherrerne, synes jeg ikke, det er nogen god eller lovende optakt til en bredere drøftelse. Jeg håber, at boligministeren under det arbejde, der nu skal foregå i udvalget, og hvor han ikke skal forvente megen sympati fra venstres side for indholdet af disse forslag, vil være indstillet på en reel forhandling. Vi ved jo alle, at der er uløste problemer, som er svære at løse, og derfor bør vi, inden vi nu ved hjælp af disse lovforslag låser nogle principper fast, have lejlighed til en overvejelse af hele boligproblemet på lidt længere sigt i håb om, at ikke alt skal være bundet til at skulle gøres netop på den af boligministeren her anviste måde, som vi i hvert fald ikke betragter som noget godt grundlag.

Dahlgaard: Det boligpolitiske forlig i 1966 var som alle den slags ting et kompromis, der udmøntede, hvad man på daværende tidspunkt kunne blive enig om. Intet af de fire partier, der deltog i forliget, fik alle sine synspunkter imødekommet; hver især måtte de sluge en hel del ting, som de gerne havde set anderledes. Det samme har utvivlsomt været tilfældet ved de ændringer i boliglovgivningen, som er sket i de senere år, uanset om det var flere eller færre partier, der

[Dahlggaard.]

medvirkede ved disse lovændringer. Derfor kan da også ethvert nyt forslag til ændringer i boliglovgivningen påregne den forhåndsinteresse, som udspringer af, at vi alle sammen går rundt med ønske om, at den ene eller den anden større eller mindre enkelthed i boliglovgivningen bliver udformet på en ny måde. Alligevel vil jeg løfte en advarende pegefinger, når boligministeren nu møder med lovforslag om ændringer af lovbestemmelser, som kun er halvandet år gamle. Jeg ved nok, at socialdemokratiet ikke medvirkede ved gennemførelsen af de bestemmelser, som nu foreslås ændret, og jeg vil naturligvis heller ikke bestride, at regeringen har ret til at gennemføre ændringerne, hvis man kan skaffe sig et flertal for det, det kan man jo nok. Måske er et sådant flertal allerede på forhånd sikret, hvad ved jeg. Jeg ved, at vi under diskussionen om importafgiften fik hr. Poul Dams ord for, at hvis blot regeringen truer med at træde tilbage eller at udskrive valg, ja, så kan man få socialistisk folkeparti med til næsten hvad det skal være. Men hvis regeringen benytter sin spinkle parlamentariske basis til at ændre bestemmelser i boliglovgivningen, som er gennemført for forholdsvis kort tid siden, så er jeg bange for, det kan føre til, at befolkningen efterhånden mister troen på, at man trygt kan disponere i tillid til de af folketingsvedtagne love. Der er ting i de forslag, vi behandler i dag, som giver anledning til bekymring i så henseende. Man kan jo aldrig vide, hvornår disse love bliver lavet om igen. Det afhænger af, hvornår der bliver valg, og selv ganske små forskydninger i det politiske mønster kan føre til, at bestemmelserne skal laves om igen.

Jeg skal om lidt vende tilbage til problemerne omkring partiernes samarbejde om boligpolitikken. Disse samarbejdsproblemer fortjener efter det radikale venstres opfattelse den allerstørste opmærksomhed, fordi vi næppe vil kunne udforme en langsigtet boligpolitik, hvis holdbarhed befolkningen kan have tillid til, såfremt der bag en sådan boligpolitik til afløsning af den, vi har i øjeblikket, kun kommer til at stå et spinkelt flertal her i tinget.

Men først nogle generelle bemærkninger i tilknytning til de lovforslag, der i dag er til behandling, og som boligministeren beteg-

ner som midlertidige løsninger på nogle akutte boligproblemer. En vurdering af forslagene må efter min opfattelse tage udgangspunkt i to forhold. For det første at udviklingen siden boligforliget i 1966 er forløbet anderledes, end man dengang ventede, og for det andet at vi skal i gang med forbedringer til den boligpolitik, der skal føres efter 1974.

Hvad det første angår, skal jeg særligt pege på, at lejen i nybyggeriet er steget stærkere end lejen i den ældre boligmasse. Der er altså indtruffet det modsatte af den tilsigtede udjævning af huslejeniveauerne. Jeg skal endvidere pege på, at den gennemsnitlige omkostningsbestemte leje i det almennyttige byggeri er steget stærkere end lejen i nybyggeriet som helhed. Det er et forhold, som vi — ligesom hr. Guldborg, forstår jeg — i det kommende udvalgsarbejde agter at bore i. Boligministeren møder med en regning til statskassen på 120 mill. kr. til ekstraordinære lejenedsættelser i det almennyttige byggeri. Vi må have klarhed over, om der fra de sociale selskabers side gøres den fornødne og i betragtning af deres privilegerede stilling forventelige indsats med henblik på at holde omkostningsudviklingen i ave.

Jeg skal i denne forbindelse tilføje, at vi i det hele taget agter under udvalgsarbejdet at bore i, hvad der blandt andet på grundlag af den såkaldte vismandsrapport om byggeriet gøres i boligministeriet og andre ministerier for at skabe grundlag for en rationalisering af byggeprocessen og dermed nedbringelse af byggeomkostningerne.

Når udviklingen siden boligforliget i 1966 er forløbet anderledes end ventet, skyldes det i ikke ringe grad boligpolitikkenes egne virkninger på samfundøkonomien. Det er uundværgeligt, at jeg fortæber mig nærmere i dokumentation af dette. Hele den uafhængige økonomiske sagkundskab er enig om, at sådan forholder det sig, og det er dokumenteret i talrige rapporter, sagkyndige redegørelser, foredrag, artikler osv. De grundlæggende faktorer, der har været bestemmende for udviklingen, er nybyggeriets store forbrug af økonomiske ressourcer, både kapital og arbejdskraft, og i sammenhæng hermed den manglende bevægelighed på boligmarkedet, som bl. a. skyldes den hidtidige udformning af boligrestriktionerne.

[Dahlgaard.]

Vi må nødvendigvis i de kommende år foretage en mere bevidst afvejning af resourceforbruget til nybyggeriet i forhold til de krav, samfundsøkonomien i øvrigt stiller. Den markante ændring i befolkningsudviklingen, der i de kommende år både nedbringer tilgangen til arbejdsmarkedet og samtidig medfører nedgang i antallet af nye bolig-søgende, gør en sådan nyvurdering nødvendig og naturlig. Regeringens planer om at styre vor knappe kapitalforsyning i retning af eksportindustri og industri, der kan konkurrere med import udefra, vil på tilsvarende måde naturligvis stille boligpolitikken over for alvorlige nyvurderinger med hensyn til kapitalforsyning, der kan stilles til rådighed for byggeriet.

Vi vil fra det radikale venstres side gerne høre, hvilke forestillinger regeringen gør sig om boligbyggeriets arbejdskraftforbrug og kapitalforbrug fremover, set i sammenhæng med den samlede økonomiske udvikling og den økonomiske politik på lidt længere sigt. Det er problemer, der måske egner sig bedst til drøftelse i folketingets perspektivudvalg, og det er vel også sandsynligt, at økonomi- og budgetministeren er den repræsentant for regeringen, der egner sig bedst til at drøfte dette med os. Det må være en opgave at sørge for, at de større eller mindre lovrevisio-ner, der foretages i perioden, indtil fremtidens boligpolitik er udformet, ikke kommer til at forstærke de mindre heldige og ikke tilsigtede virkninger af den hidtidige bolig-politik. Det bør også iagttages, at lovrevisio-nerne ikke virker foregribende i forhold til den fremtidige boligpolitik, som jo først nu skal til at forberedes.

Med disse generelle betragtninger som baggrund skal jeg gøre nogle mere konkrete bemærkninger om de foreliggende lovfor-slag.

Jeg har hæftet mig ved, at forslagene vedrørende ejerlejligheder fremtræder som forslag til ændring af den permanente lov om ejerlejligheder og af loven om midlertidig regulering af boligforholdene. Jeg har i den forbindelse også hæftet mig ved, at restriktionerne i adgangen til at oprette ejerlejligheder efter forslaget også skal gælde i de områder af landet, hvor bolig- og lejere-striktionerne er ophævet, hvor der altså al-

lerede i dag er et frit boligmarked. Jeg må tolke dette som en principiel holdning fra regeringens side, en principiel modvilje over for ejerlejligheder overhovedet. Det er en vurdering, det radikale venstre ikke deler. Vi ønsker principielt, at en voksende del af befolkningen får mulighed for at anvende ejerlejlighedsformen.

De midlertidige restriktioner i adgangen til at oprette ejerlejligheder bør som hidtil begrænses til kommuner, hvor der er bolig- og lejerrestriktioner, for det er jo netop disse restriktioner, der sagligt begrunder indgreb i adgangen også på ejerlejlighedsområdet. Af samme grund bør restriktionerne indeholdes i den midlertidige lovgivning og ikke i den permanente ejerlejlighedslov.

Dernæst får jeg svært ved at forstå, hvorfor begrænsningerne i adgangen til at oprette ejerlejligheder efter forslaget skal knyttes til årstallet 1966. Jeg ved nok, at det var i 1966, man lavede boligforlig, men det tager man jo ikke så forfærdelig meget i betragtning netop i denne forbindelse, og det er partierne for så vidt enige om. Det er ikke konsekvent — heller ikke set fra boligministerens eget synspunkt — at lægge 1966 til grund. I og for sig måtte boligministerens egne vurderinger føre til, at der kun måtte oprettes ejerlejligheder i forbindelse med egentligt nybyggeri, altså ejendomme, der ikke allerede har været udlejet på normal måde.

Nu skal disse bemærkninger ikke opfattes som en opfordring til, at boligministeren skærper sit forslag. Når jeg nævner det, er det, fordi jeg dels godt kan lide lidt konsekvens i tingene, dels finder, at hvis 1966 kan være en grænse for at oprette ejerlejligheder, ja, så kan 1961 da også være en grænse — det er lige så logisk, måske mere.

Forslaget om, at ejere af ejerlejligheder ikke kan flytte ind ved normalt indtrædende ledighed, kan mit parti ikke medvirke til. For os er problemet i og for sig ikke så meget, om det er grundlovsmedholdeligt eller ej, for vi vil nemlig ikke være med til det, selv om en vurdering af dette spørgsmål fører til, at forslaget i den henseende er rigtigt udformet. Vi mener ganske enkelt, at forslaget svækker befolkningens tillid til, at man kan basere sine dispositioner på de af folketinget vedtagne love. Og hvis der er

[Dahlggaard.]

nogen, der skal passe på, at en sådan mistilid ikke opstår, ja, så er det vel folketingets selv.

Mellem forslaget om at ophæve den særlige adgang til genudlejningsforhøjelse for private udlejningsejendomme og det tilsvarende forslag om, at der ved genudlejning inden for det almennyttige boligbyggeri ikke mere skal ydes særlige bidrag til boligselskabernes landsbyggefond, er der en ejendommelig forskel. I de første ejendomme opretholdes for fremtiden de genudlejningsforhøjelser, der lovligt er foretaget, kun ved genudlejning, der sker efter forslagens vedtagelse, slipper man for genudlejningsforhøjelser på de 25 pct. ud over den ansatte leje. Den analoge bestemmelse for det almennyttige byggeri ophæver derimod også for de allerede lovligt gennemførte lejeforhøjelser disse forhøjelser.

Når jeg finder denne forskel ejendommelig, er det, fordi man netop i forbindelse med de almennyttige ejendomme har en særlig stor sikkerhed for, at de ved forhøjelserne indkomne midler anvendes til billigførelse af lejen i lejligheder, der virkelig har billigførelse behov. Den i tidens løb indtrufne forøgelse af spændvidden mellem lejen i nye og gamle lejligheder kunne tværtimod tilsige, at man gik videre med den specielle huslejeudligning inden for de sociale selskaber.

Forslagene om at ophæve adgangen til genudlejningsforhøjelser både i det private og i det almennyttige byggeri sætter efter radikal opfattelse ind på det punkt i vor boligpolitik, hvor der er mindst behov for at sætte ind. Forslagene vil medføre en lettelse for nye lejere, der i de fleste tilfælde allerede i forvejen har grund til at anse sig for relativt heldige i boliglotteriet.

Forslaget om at lade staten overtage finansieringen af de midlertidige driftslån til nedsættelse af lejen i større lejligheder i det almennyttige byggeri — altså lejligheder, der i forvejen nyder godt af rentebegunstigelser og efter omstændighederne også af boligsikringsordningen — kan vi ikke tilslutte os. Den samfundsøkonomiske baggrund, herunder hensynet til den offentlige udgiftspolitik, tilsiger ikke, at staten overtager denne finansiering. Det reelle formål er i virkeligheden også at nedsætte genudlejningslejen for et boligklientel, der som

nævnt i forvejen er forholdsvis heldigere stillet end så mange andre.

Da der nu søges om yderligere 50 mill. kr. til disse driftslån, som også skal afholdes af statskassen, ønsker vi i boligudvalget at blive orienteret om, hvordan boligselskaberne har disponeret over de første 75 mill. kr. Det burde der efter vor mening have været redegjort for i forbindelse med de fremsatte lovforslag.

Jeg har bemærket mig, at økonomi- og budgetministeren for nylig i en lidt anden sammenhæng har udtalt noget i retning af, at så længe vi har den midlertidige importafgift, bør vi ikke yderligere provokere vore samhandelspartnere ved at gennemføre lempelser i vor indre økonomiske og sociale politik. Det er en udtalelse, der blev fremsat i forbindelse med betalingen for at have børn i børnehaver, og det var tidligere end i går, hvor der, så vidt jeg forstår, er sket en ændring i regeringens og dermed måske også i budget- og økonomiministerens syn på disse ting. Men i hvert fald synes jeg, det var en forstandig udtalelse. Det er en betragtning, som jeg kunne have ønsket mig at også boligministeren havde lagt sig på sinde, da han udformede de lovforslag, vi behandler i dag.

Ministerens tanker om uden egentlig udvidelse af kvotaen for rentebegunstigelser til 13.000 lejligheder at lade enkeltværelser i rentebegünstiget byggeri udstyre som egentlige små 1 værelses lejligheder vil vi gerne drøfte under udvalgsarbejdet. Det er troligt, at der er et voksende behov for boligmuligheder af den art. Jeg tænker ikke specielt på de uddannelsessøgende, men også på dem. Vi vil som sagt gerne drøfte det, idet vi også vil se, hvordan det forholder sig til de fastsatte kvoter.

Tilbage er forslaget om at ophæve den endnu ikke virksomme rentelåneordning og at gennemføre en fortsættelse i stærkt udbygget form og med lavere basisrente, 5½ pct. i stedet for 6½ pct., af rentesikringsordningen. Forslagets økonomiske konsekvenser er så betydelige, at boligministeren kun i utilstrækkelig grad har redegjort for dem. Det siges dog i bemærkningerne til forslaget, at virkningerne i hvert fald vil strække sig 14 år ud i fremtiden. Det er altså til 1985, tilfældigvis til afslutningen af den periode, perspektivanalysen omfatter. Jeg må sige, at regeringen efter min opfat-

[Dahlgaard.]

telse ikke har fattet alvoren i de advarsler, som perspektivredegørelsen og i øvrigt talrige andre sagkyndige redegørelser er udtryk for. Boligministerens forslag, som de foreligger her i dag som helhed, har ingen som helst rimelig forbindelse med realiteterne i vore aktuelle samfundsøkonomiske problemstillinger.

Det radikale venstres holdning over for dette forslag om at vende tilbage til rentelåneordningen, således som det er foreslået, er, at vi ønsker at vurdere det og få det behandlet i sammenhæng med den fremtidige boligpolitik, den, der skal gælde efter 1974. Der er flere grunde til, at vi indtager den holdning.

For det første har vi den vurdering af situationen, at det alligevel ikke er muligt inden for rammerne af den hidtidige boligpolitiks principper så at sige at købe sig ud af de vanskeligheder, vi står i og over for på boligmarkedet. Disse vanskeligheder kan kun besværges ved udformningen af en principielt ny boligpolitik.

For det andet finder vi, at forslaget virker foregribende i forhold til de forestående forberedelser og forhandlinger om fremtidens boligpolitik. Vi er bange for, at det fastlåser os til at køre videre stort set i det hidtidige spor, og vi har en lille svag mistanke om, at det måske også er et af motiverne bag dette forslag.

For det tredje har vi den opfattelse, at fristerne for udformningen af den fremtidige boligpolitik er kortere, end boligministeren — så vidt jeg har forstået — er indstillet på. Er der mon virkelig nogen her i det høje ting, der for alvor forestiller sig, at bolig- og byggebranchen kan holde til først om 2-3 år at få klarhed over den fremtidige langsigtede boligpolitik?

Det radikale venstre ønsker derfor, at der meget hurtigt kommer gang i arbejdet og samarbejdet om den fremtidige boligpolitik, og her er det, som jeg indledningsvis har været inde på, meget vigtigt, at der stiles mod fælles resultater, resultater, der kan give befolkningen tillid til, at den boligpolitik, der bliver resultatet, kan holde både i kraft af sit saglige indhold og i kraft af bred politisk opbakning. En boligpolitik, bag hvilken der f. eks. alene står socialdemokra-

tiet og socialistisk folkeparti, vil ikke kunne give befolkningen denne tillid. Boligministerens fornemste politiske opgave må være at skabe forudsætninger for et tillidsfuldt samarbejde om udformningen af den fremtidige boligpolitik, og det skal erkendes, at det vil ikke være let.

Fra radikal side skal vi imidlertid ikke vanskeliggøre denne opgave. Det er klart, at vi ønsker arbejdet tilrettelagt på en sådan måde, at vore principielle boligpolitiske synspunkter får en naturlig plads i overvejelserne, og derfor må jeg på nuværende tidspunkt tage anstand — det er ikke det samme som afstand — på ministerens tanker om, hvordan det praktiske samarbejde om den fremtidige boligpolitik kan lægges til rette. Vi ønsker at drøfte spørgsmålet om denne tilrettelæggelse med ministeren i boligudvalget.

Det radikale venstre har i den senere tid indgående beskæftiget sig med problemerne omkring den fremtidige boligpolitik. Den må tilrettelægges ud fra såvel familiepolitiske, miljøpolitiske, socialpolitiske som samfundsøkonomiske overvejelser — det sidste finder jeg især grund til at understrege. Boligpolitikken har væsentlig og til dels dominerende betydning i alle de nævnte henseender.

Det radikale venstre finder det nødvendigt, at der tilvejebringes forudsætninger for, at prisforholdene på boligmarkedet kommer til at afspejle forskellene i boligstørrelse, kvalitet, udstyr og beliggenhed; kun derved kan det uværdige og ungdomsfjendske boliglotteri afskaffes. Kun derved kan der tilvejebringes den mobilitet på boligmarkedet, som i sig selv medvirker til at løse vore boligproblemer.

Overgangen til sådanne friere markedsf forhold må gennemføres på en måde, der ikke kuldkaster det grundlag, hvorpå de enkelte familier hidtil har baseret deres økonomi i tillid til den gældende lovgivning. Der må også skabes sikkerhed for, at der ikke opstår urimelige fortjenester i forbindelse med normaliseringsprocessen. Der må føres en social boligpolitik, der letter familiernes boligudgifter ved støtte efter objektive kriterier, først og fremmest familiestørrelse og husstandsindkomst. Derimod bør en således ændret boligsikringsordning, når boligmar-

[Dahlgaard.]

kedet er normaliseret, være uafhængig af den konkrete boligudgift og den konkrete boligform.

Det radikale venstre erkender, at problemet om begyndelseslejen i nyt byggeri vil bestå indtil videre, og at det fortsat vil kræve en samfundsmæssig indsats. Vi er rede til fordomsfrit at drøfte de forskellige muligheder for at løse dette problem, både ordninger af den art, som vi i tidens løb har haft, og nye ordninger, der kan tænkes, men vi ønsker som nævnt, at disse drøftelser sker i forbindelse med forberedelserne til en ny, langsigtet boligpolitik.

De principper for en ny, langsigtet boligpolitik, jeg her har antydnet, kan udmøntes på mange måder, og vi ønsker dem inddraget i arbejdet om den fremtidige boligpolitik, og vi ønsker også, at den samfundsøkonomiske sagkundskab under en eller anden form bringes ind i dette arbejde.

Vi tilbyder altså boligministeren saglig medvirken til at nå frem til en ny boligpolitik. Vi gør det i fuld bevidsthed om, at socialdemokratiets og det radikale venstres principielle synspunkter nok er endog særdeles forskellige, men også i bevidstheden om, at der er en videregående interesse i netop i boligpolitikken at nå frem til resultater, hvis holdbarhed under skiftende politiske forhold befolkningen kan have tillid til. Men regeringen må også selv gøre noget for, at den nødvendige tillid kan komme til at præge arbejdet og samarbejdet, og derfor skal jeg til afslutning advare regeringen mod at skabe konfrontationer omkring den videre behandling af de lovforslag, der her er til første behandling.

Arne Larsen: De fire boliglovforslag, vi i dag har til behandling, repræsenterer det, man har betegnet som oprydningsarbejdet efter en fejlslagen boligpolitik, som dels er ført af VKR-regeringen, men som også i høj grad hænger sammen med det boligforlig, som gennemførtes i 1966 af de fire forligspartier, VKR og socialdemokratiet, mens

socialistisk folkeparti på væsentlige områder gik imod. Man håbede og troede dengang, at man havde fundet løsningen på vore boligproblemer, at vi i løbet af 8 år havde fået den ideelle tilstand på boligmarkedet med en væsentlig lavere rente, altså en billigsgørelse af det nye byggeri, havde fundet en tilfredsstillende balance mellem prisen på gammelt og nyt byggeri. Ærede ordførere fra de borgerlige partier fortæller os i dag, at afstanden mellem priserne på gammelt og nyt byggeri i den mellemliggende periode er blevet langt større, end den var i 1966.

Man troede også, at vi i kraft af dette forlig ville have afskaffet boligmangelen, og at alle borgere kunne få en tilfredsstillende bolig i overensstemmelse med deres indtægter og i overensstemmelse med deres behov. Det var skønne mål og drømme, som ikke gik i opfyldelse, fordi man ikke ville benytte de midler, som bør tages i anvendelse for at opnå dette mål, fordi man i stor udstrækning gjorde boligen og byggeriet til regulator for landets økonomi, fordi man fortsat gjorde boligen og alle dens bestanddele til et førsteklasses spekulationsobjekt uden hensyntagen til den brede befolknings interesser. Derfor kuldsejlede boligforliget, derfor voksede modstanden mod den førte boligpolitik, og derfor måtte socialdemokratiet tvunget af udviklingen gradvis frigøre sig for boligforliget. Derfor fremsatte socialdemokratiet i sin oppositionsperiode mange fornuftige forslag, dels alene og dels sammen med socialistisk folkeparti, og derfor er det ganske klart, at regeringen i dag må indfri disse løfter om en anden og bedre boligpolitik.

Ved dette oprydningsarbejde kan regeringen naturligvis forvente støtte af socialistisk folkeparti, og jeg har forstået på de borgerlige ordførere i dag, at man dels tager afstand fra og dels tager anstand på de forslag, der nu er fremsat, så jeg kan ikke se rettere, end at den eneste garanti, regeringen har for at få sine boligpolitiske tanker og ideer igennem, altså ligger i samarbejde med socialistisk folkeparti. Valget den 21.

[Arne Larsen.]

september 1971 var vælgernes svar også på en fejlslagen boligpolitik, og derfor føler socialistisk folkeparti sig forpligtet til med al sin styrke og kraft at søge en ny og mere socialt retfærdig boligpolitik gennemført. Det må være sagt så klart, som det kan gøres.

Boligministeren har inviteret alle partier til samarbejdet, og det er naturligvis også hans pligt at gøre det. Men mon ikke vandene skiller ret kraftigt mellem de borgerlige partier på den ene side og socialdemokratiet og SF på den anden side? Jeg er ikke så naiv, at jeg tror, det bliver muligt at lave nye boligforlig af samme karakter som det boligforlig, vi fik i 1966. Jeg tror endog ikke på et femkantet boligforlig af i dag. Dertil er den borgerlige boligpolitik alt for klassepræget, alt for præget af kapitalinteresser til, at jeg på noget tidspunkt tror, at det bliver muligt at lave et holdbart forlig. Det vil bare gå på samme måde igen, som det gik med forliget i 1966. Der skal efter min opfattelse tages klare standpunkter; al den mismask, vi har haft på det boligpolitiske område gennem årene, har ikke ført til tilfredsstillende løsninger, som er acceptable for befolkningen, men har ført til, at byggeriet er kommet i krise, i stagnation, at vi har fået tårnhøje boligpriser, som slet ikke modsvarer befolkningens indtægter og den vare, man tilbyder.

Derfor må jeg også sige, at vi i socialistisk folkeparti betragter disse lovforslag som oprydningsarbejde og bestemt ikke som endelige løsninger på boligproblemerne. Oprydningsarbejdet skal følges op, men det er ikke nok med kortsigtede løsninger og flere lapper på det boligpolitiske kludetæppe for at bøde på visse skavanker. Der skal skæres dybt og energisk, før vi har en løsning, som befolkningen kan være tjent med, og som socialistisk folkeparti stiller sig tilfreds med.

Det er klart, at det måtte komme dertil, hvor det er kommet i dag. Havde socialdemokratiet i perioden 1966-68 forstået den fulde rækkevidde af boligforliget af 1966 og havde frigjort sig noget hurtigere, så er det ikke givet, at vi havde stået i den situation, som vi befinder os i i dag. Men af skade bliver man jo klog, og jeg har troen på, at regeringen vil fortsætte, som den er begyndt,

og med energi fortsætte den vej, som man nu er slået ind på.

En af de love, som i dag er til behandling, er lov om ejerlejligheder. Det var en lov, som vi i 1966 gik stærkt imod. Vi advarede dengang meget kraftigt imod dens gennemførelse, men vi talte for døve øren. Der gik imidlertid ikke lang tid, før man måtte tage ejerlejlighedsproblematikken op til revision; som hr. Hastrup var inde på, måtte VKR-regeringen hele to gange skærpe denne lovgivning netop for at bekæmpe den vilde spekulation i boligmarkedet, som ejerlejlighedsloven gav anledning til. Vi sagde netop i 1966, at det var vanvid at gennemføre en sådan lov under de herskende forhold på boligmarkedet, idet det ville give fuld næring til spekulation, presse priserne uhørt i vejret og smitte af på hele det øvrige boligmarked. Og vi fik ret, sørgeligt nok.

Nu står vi over for en ny revision af ejerlejlighedslovgivningen. Regeringen følger her sine løfter op, men jeg vil spørge: er de vidtgående nok? Hr. Dahlgaard var inde på spørgsmålet om konsekvens i lovgivningen, og jeg synes i og for sig, at han havde ret, at man burde være endnu mere konsekvent, end lovforslaget giver udtryk for. Meningen er, at ejerlejlighedsinstituttet for fremtiden skal begrænses til nyt, privat byggeri, og jeg vil da gerne være med til at ændre tidspunktet, altså fra juli 1966 til juli 1971; det skulle ikke volde nogen vanskeligheder for SF at godtage et sådant ændringsforslag, når meningen er, at ejerlejlighedsinstituttet skal være forbeholdt det nye byggeri. Så kan vi senere diskutere, hvorvidt det er en rigtig fremgangsmåde. Jeg havde hellere set, at hele ejerlejlighedsinstituttet forsvandt ud af lovgivningen.

Det er også meningen, at der skal sættes en stopper for salg i indtil 5 år for udmatrikulerede, men endnu ikke solgte ejerlejligheder. Her hører vi jo, at det er en meget, meget alvorlig sag. Men jeg går ud fra, at boligministeren nøje har undersøgt konsekvenserne af dette forslag. Jeg vil indrømme, at der er tale om en rådighedsindskrænkning, men det har vi på uendelig mange andre områder inden for dansk lovgivning, så det kan vist ikke genere ret meget, at vi også får det inden for ejerlejlighedsinstituttet. Adskillige ejerlejligheder ejes på den måde, at en ejendom er udmatrikuleret som

[Arns Larsen.]

ejerlejligheder, men den oprindelige ejer sidder faktisk med 30, 40, 50 eller 60 pct. af lejlighederne, nemlig de lejligheder, der endnu ikke er solgt. Han lider vist ingen nød ved at skulle stoppe for salg i indtil 5 år. Vi kan altså ikke deltage i begrædelsen af disse indskrænkninger i ejerlejlighedsloven, som her er foreslået.

For øvrigt synes vi, at alle de mennesker, som virkelig følger trang til at eje egen lejlighed i etagebyggeri, har en ganske udmærket mulighed herfor gennem hele andelslejlighedsinstituttet, som jo er en demokratisk boligform, og som man bør henvise folk til i større udstrækning. Men her er selvfølgelig ikke muligheder for at sælge lejlighederne med stor fortjeneste med spekulationsgevinst, og der er ikke de skattefradragsmuligheder, som der er inden for parcelhusbyggeriet, og det er nok det, der er humlen i den sag. Det er nok det, man hellere vil forsvare, end man vil spekulatøren til livs.

I lovforslag nr. 16, forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene, foreslås § 67 a som sagt ændret, således at der stoppes for salg i 5 år, medmindre kommunalbestyrelsen giver sit samtykke hertil. Hr. Ove Hansen var inde på dette lille spørgsmål, og vi har jo allerede erfaret, at kommunalbestyrelserne i Gentofte og Frederiksberg — det overrasker os ikke — vil gennemhule disse bestemmelser. Derfor vil det nok være klogest, at vi får pillet denne lille passus ud af lovforslaget.

Med hensyn til genudlejningsforhøjelsernes afskaffelse må jeg erklære, at vi er 100 pct. enige med regeringen i dette forslag. Det var en asocial og en meningsløs lovgivning, man her gennemførte. Den tjente kun det ene formål at komme de såkaldte bebrængte husejere til hjælp; nu skulle de have noget mere for deres lejligheder, end boligforliget hjemlede dem ret til. Derfor genudlejningsforhøjelserne. De satte en stopper for den fornuftige røking, som er nødvendig i den bestående boligmasse, og de stillede lejerne så komplet ulige med hensyn til prisen for samme lejlighedstype. Derfor ser vi med glæde, at adgangen til genudlejningsforhøjelse bliver ophævet ved det forslag, ministeren har fremsat.

Den rentelåneordning, som nu foreslås afskaffet, eller som slet ikke kommer til at

træde i kraft, vendte vi os meget stærkt imod, da den var til behandling og blev gennemført her i folketinget med VKRs stemmer. Derfor kan det ikke komme overraskende, at vi ønsker rentesikringsordningen bibeholdt, og at vi også ønsker den forbedret. Vi kan godt støtte det forslag, som ministeren fremsætter, at rentesikringen skal gælde fra et renteniveau på 5,5 pct. og op til den aktuelle rente, som jo i dag er ca. 11 pct. Det vil koste nogle flere penge, det er jeg klar på. Boligministeren siger i bemærkningerne, at i 1973-74 kommer vi nok op på en rentesikringsudgift på ca. 440 mill. kr. om året. Det er mange penge. Der går også mange penge til boligsikringsordningen, vel et par hundrede millioner kroner. Vi har statens bolig- og byggefond, som vel yder en støtte på 100 mill. kr. til kommunerne. Vi har de særlige støtteordninger i saneringslovgivningen osv., osv. Måske er vi i dag oppe på et beløb i boligstøttelovgivningen — eller vil komme op herpå i løbet af nogle få år — i størrelsesordenen $\frac{3}{4}$ milliard kr. om året. Derfor stiller vi os i socialistisk folkeparti det spørgsmål: er det den rigtige måde at løse boligproblemet på at cementere et renteniveau på 11 pct. og poste penge ud af statskassen for at holde renteutgiften nede i det sociale byggeri på $5\frac{1}{2}$ pct. i stedet for 11 pct. ved at ofre 400-500 mill. kr. årligt? Det kan der i høj grad sættes et spørgsmålstejn ved. Det har man gjort fra de borgerlige politikeres side, og det vil vi også gøre, for vi mener, at det ikke er en tilfredsstillende form at løse boligbyggeriets problemer på. Vi mener, at alfa og omega i hele dette spørgsmål er en anden finansieringsform af boligbyggeriet og selvfølgelig især af det sociale boligbyggeri. Derfor har vi den ene gang efter den anden været inde på spørgsmålet om en statsfinansiering af boligbyggeriet til fast, lav rente og med kontante lån. Om det skal være fra bund til top, det kan man diskutere. Om det skal være halvvejs fra og til tops, kan man diskutere, men det er givet, at den mest rationelle og mest fornuftige måde at støtte boligbyggeriet på er kontante lån til fast, lav rente. Så vil vi kunne spare en masse penge på rentesikring, på boligsikring og alle andre støtteordninger. Hvis vi udvider statens bolig- og byggefond på en sådan måde, at pengene kan gå ind i nybyggeriet på en sådan

[Arne Larsen.]

måde, som jeg her har skildret, og kan gå tilbage igen til boligfonden, ja, så får den jo en selvforstærkende karakter, og så bliver det muligt gennem en statslig boligfond at finansiere byggeriet på en helt anden og mere rimelig måde, end vi hidtil har set det.

Ellers skal vi fortsætte med støtteordninger af den karakter, som vi har set her gennem de senere år, og vi bliver nødsaget til at ofre flere og flere penge på sådanne støtteordninger. Derfor vil vi have hele dette problem taget op til en løsning hurtigst muligt.

Ja, det er vel hovedsagen i de lovforslag, som boligministeren har fremsat. Vi tager positiv stilling til disse sager og til disse forslag, men vi vil meget stærkt understrege, at det er ikke de endelige løsninger på boligproblemerne, det er kun kortvarige løsninger, og vi ønsker, at problemet løses snarest muligt. Derfor er jeg forbavset over boligministerens udtalelser i Politikens interview i søndags, hvor man må forstå boligministerens udtalelser sådan, at disse løsninger hen ad vejen skal klares, indtil boligforliget er udløbet i 1974, altså at vi skal klare os med lapperier indtil 1974.

Det vil jeg meget advare imod, og jeg vil kraftigt henstille, at det udvalg, der skal nedsættes for at klare de langsigtede problemer, bliver et hurtigt arbejdende udvalg. Der er afleveret så mange analyser, rapporter og betænkninger, ja, i snesevis havde jeg nær sagt, så der skulle ikke behøves så voldsomt meget mere undersøgelsesarbejde. Det, det gælder om, er at finde de rigtige principper for en finansiering af boligbyggeriet.

Der var mange andre problemer, som man kunne fristes til at tage op, og jeg vil gerne efterlyse nogle af dem. Boligministeren er inde på nogle af problemerne i dette interview i Politiken, og det er spørgsmål, som vi har rejst adskillige gange, og som vi da også har en følelse af at der er en vis sympati for i folkettinget. Det er spørgsmålet om fri bytteret og central boligformidling, det er spørgsmålet om at komme alle disse moderniseringsfiduser til livs, hvor især ejerlejlighederne jo er inde i billedet, hvor man moderniserer gamle, udslidte, ja, næsten totalt nedslidte ejendomme og senere bruger dem som ejerlejlighedsobjekter. Her er meget at tage fat på.

Der er også et spørgsmål, som hr. Ove

Hansen rejste, spørgsmålet om jorden og jordpriserne, som jo også indgår som en ganske betydelig del af boligudgiften. Vi efterlyser en adgang til ekspropriation af jord til boligformål og den mulighed, som også må indeholdes heri, nemlig en mulighed for kommunerne til at opkøbe jord på de rigtige tidspunkter — og så meget, at det virkelig kan få indflydelse på jordprisudviklingen her i landet.

Der er spørgsmålet om en udvidelse af det sociale byggeris kvota. Jeg erindrer, at såvel SF som socialdemokratiet under VKR-regeringens regime har stillet krav om, at den sociale kvota blev udvidet. Derfor vil jeg da også efterlyse mulighederne for at få en udvidelse, for jeg tror, at det eneste rigtige er, at vi får udvidet etageboligbyggeriet betydeligt, selvfølgelig på det almennyttige byggeris betingelser.

Der er her i dag blevet holdt tårevædede taler om, hvor dyrt det sociale byggeri er. Men man må dog være klar over, at det er boligministeriet og boligministeren, som indtil dato har skullet godkende alle priser i det sociale byggeri. Har der været for høje priser, og har omkostningsniveauet været for højt, ja, så har det været boligministeren, der har haft ansvaret for at godkende sådant byggeri. Men hidtil er det dog blevet godkendt. Man må i høj grad tage med i betragtning, at der er kvalitetsforskel mellem privat og almennyttigt byggeri. Det er også et spørgsmål om, hvad det almennyttige byggeri har måttet betale for grundene. Ja, der er masser af ting, som spiller ind, og som kan have været helt afgørende for denne forskel.

Med disse ord skal jeg slutte og selvfølgelig anbefale de fremsatte lovforslag. Men som sagt udtrykker jeg endnu en gang håbet om, at dette er kortfristede løsninger, og at vi meget snart kommer over til de langsigtede løsninger.

Per Dich: Hr. Dahlgaard sagde, at udviklingen på boligmarkedet siden 1966 var gået anderledes, end man ventede. Det kommer i høj grad an på, hvem man er. SF forudså konsekvenserne. Vi forudså, hvor galt det ville gå, og vi forudså også konsekvenserne af den specielle del af boligforliget, der omhandler ejerlejlighedsprincippet. Det er en ejendommelig situation at stå i her i dag,

[Pær Dich.]

fordi vi fik ret i disse forudsigelser, i alle forudsigelserne om de skadelige virkninger af denne meget dårlige lov, og fordi det nu er klart, at væsentlige dele af denne som andre dele af boligforliget i realiteten er døde og begravede — vi vil da også med stor glæde danse på dets grav.

Hr. Ove Hansen sagde, at han — og jeg forstår hans parti — vedstår ansvaret for denne lov, men at det ikke skortede på advarsler. Desværre lyttede de fire forligspartier ikke til disse advarsler, som ikke bare kom fra socialistisk folkeparti, men også fra hele boligbevægelsen og fra lejerbevægelsen.

Da tinget i 1966 behandlede loven om ejerlejligheder, forudså vi, at loven under den dengang som nu herskende boligmangel ville få skadelige virkninger. Vi forudså, at der ville komme gang i en betydelig spekulation, og at mange grundejere ville benytte lejligheden til at udstykke dårlige ejendomme til ejerlejligheder for at hente en hurtig gevinst. Ingen kan vel nægte, at vi fik ret, og at vi fik endog meget grov spekulation.

Vi forudså også, at loven ved at forstærke presset på realkreditlen ville virke inflationsfremmende, og at den ville være medvirkende til en yderligere stigning i det i forvejen høje renteniveau. Og vi forudså, at loven om ejerlejligheder ville være med til at besværliggøre saneringen. Vi fik som sagt desværre ret i så høj grad, at tinget to gange har set sig nødsaget til at begrænse adgangen til oprettelse af ejerlejligheder. Principielt mener vi, at denne boligform, hvis den overhovedet skal eksistere, må ribbes for ethvert element af spekulation, ligesom vi i øvrigt mener, at parcelhusområdet bør have ordninger, som sikrer, at almindelige mennesker kan bo i dem. Byggeri af enhver art bør være omkostningsbestemt, og dette gælder selvsagt også det område, vi behandler i dag.

For ejerlejlighedsområdet mener vi, at der bør indføres kontrol med videresalg, at der må kunne gribes ind over for urimelige avancer, og at der for ejerlejlighedernes vedkommende som for øvrigt for parcelhusene bør sikres rimelige skatteordninger.

Vi mener, at de foreslåede ændringer vil være et fremskridt, det gælder såvel forslaget om ændring af lov om ejerlejligheder

som forslaget om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. Men ud fra vore principielle betragtninger skal jeg samtidig pege på et par svagheder i forslagene.

Forslaget vedrørende § 67 a i lov om midlertidig regulering af boligforholdene tilsigter at sikre, at ejerlejligheder, der ved lovforslagets fremsættelse er udlejet til andre end køber, ikke udgår af den almindelige masse af lejligheder til udleje. Der findes imidlertid et stort antal lejligheder, der er udstykket, men ikke solgt, og som i dag står tomme. Vi mener, at der i loven bør findes bestemmelser, som sikrer, at også disse lejligheder indgår i den almindelige masse af lejligheder til udleje.

Jeg kan være enig med hr. Ove Hansen i hans betragtninger om det betænkelige i at give kommunalbestyrelserne adgang til dispensation, men regner med, at der bliver lejlighed til at se på sagen i udvalget.

Til selve lovforslaget om ændring af lov om ejerlejligheder vil jeg gerne fremsætte et par betragtninger. Der har i de sidste dage været en del skrivelser i dagbladene om virkningerne af dette lovforslag. Både fra ejer- og mægler side har det været hævdet, at lovforslaget vil medføre en voldsom stigning i prisen på ejerlejligheder i nyt byggeri. Jeg finder det i og for sig ikke usandsynligt. Vi har hele tiden hævdet, at ejerlejlighedsprincippet i en situation, hvor der er mangel på boliger, giver mulighed for spekulation, og når man nu taler om stigende priser for ejerlejligheder, kan der efter min mening kun være tale om en udnyttelse af knapheden, altså en spekulation. Hvis der sker en sådan prisstigning på ejerlejligheder, vil det utvivlsomt betyde en yderligere belastning af det i forvejen hårdt belastede lånemarked med de velkendte ubehagelige virkninger på renten.

Vi mener ikke, at den foreslåede affattelse af lovens § 9 i tilstrækkelig grad sikrer mod en sådan spekulation; der er tale om et sælgers marked, så længe vi har boligmangel. Vi vil derfor finde det rimeligt, hvis man indførte en bestemmelse enten her eller i loven om tinglysning, hvorefter man indfører en begrænsning af adgangen til tinglysning af gæld i ejerlejligheder. Som øverste grænse for belåningen kunne man passende fastsætte anskaffelsestallet med et rime-

[Per Dich.]

ligt tillæg. En sådan begrænsning af adgangen til tinglysning af gæld i ejerlejligheder må følges op af bestemmelser, som sikrer, at loven ikke kan omgås f. eks. gennem betingede skøder.

Af hensyn til den videre udvikling vil jeg i øvrigt tro, at det vil være formålstjenligt at indføre en bestemmelse i lov om midlertidig regulering af boligforholdene, som sikrer, at ejerlejligheder ligesom andre lejligheder helt sikkert anmeldes til boliganvisningsudvalget senest 14 dage efter, at de er blevet ledige. Dette bør gælde for såvel førstegangssalg som senere salg.

Vi har som sagt aldrig elsket ejerlejlighedsprincippet, og vi så helst, at det aldrig var blevet indført, men vi vil — hvis det tages passende hensyn til disse betragtninger — se velvilligt på de fremsatte lovforslag.

Boligministeren (Helge Nielsen): Må jeg først takke ordførerne for de mere eller mindre positive bemærkninger — det har jo været lidt forskelligt fra sag til sag og fra parti til parti — og den i øvrigt, skal vi sige venlige behandling, disse fire lovforslag har fået.

Må jeg indlede med et par principielle betragtninger. Flere ordførere har nævnt det uheldige i, at man med korte mellemrum laver en så vigtig lovgivning som boliglovene om, og man advarer imod at gennemføre de her fremsatte lovforslag med stemmer alene fra den ene side af salen. Jeg tænker på, at vi advarede den tidligere regering og den tidligere boligminister imod nøjagtig de samme handlinger, uden at vore advarsler blev hørt. Det, vi i dag er i færd med, er stort set at ændre det, som fhv. boligminister Hastrup gennemførte imod socialdemokratiet, imod SF, imod hele oppositionens advarsel. Jeg tror, man skal se det, vi i dag har fremlagt på folketingets bord, som nogle lovforslag, der fanger den katastrofesituation op, som den forrige regering på det boligpolitiske område har efterladt sig. De konkurser, vi daglig er vidne til, den ledighed i byggesektoren, som vi præsenteres for, samtidig med at vi må konstatere en bolignød af en vis størrelse, skaber problemer, som nødvendiggør indgreb og lovgivning, der måske også i sin kortvarige virkning kan

have et katastrofeagtigt skær over sig. Men det er ikke denne regering, der har skabt denne situation, det er den regering, der sad før os, der igennem sin periode har skabt situationen og nødvendiggjort det, vi her fremsætter forslag om.

Der er fremsat en lang række betragtninger, som i højere grad egner sig til at blive behandlet i udvalget, og jeg skal da villigt til udvalget besvare en række spørgsmål, som enten er rejst her, eller som man har nævnt at man vil rejse i boligudvalget over for ministeriet.

Må jeg om ejerlejlighederne sige, at det er rigtigt, som hr. Hastrup nævner, at det er tredje gang i løbet af kort tid, vi beskæftiger os med en revision af denne lov. Jeg tror, vi, hver gang vi har haft denne lov til revision i folketinget, har konstateret nødvendigheden af ændringerne, og jeg mindes, at et af de ærede medlemmer, fru Else-Merete Ross, fra denne talerstol sagde, at havde man vidst, det var blevet så slemt, så var man aldrig gået med til denne lov. Jeg ved ikke, hvem der er den egentlig ansvarlige for, at vi fik ejerlejligheder i den bestående boligmasse, som vi dengang fik, men vi må jo tage ansvaret i fællesskab, da alle fire partier stemte for loven, mere eller mindre glade.

Vi kommer altså nu med et nyt forslag om en ændring og en stramning, og det forslag har givet anledning til en del skriverier og en del kommentarer og også en del fejltagelser og fejlfortolkninger. Med hensyn til forslaget om begrænsningerne i adgangen til som køber at bebo en ejerlejlighed er det blevet hævdet, at bestemmelsen ville være illusorisk, fordi kommunalbestyrelsen frit kunne dispensere herfra. Det er også blevet anført, at reglen er i strid med grundlovens § 73, altså at der er tale om en art ekspropriation, og jeg vil derfor gerne gøre nogle bemærkninger om denne bestemmelse.

Jeg vil gerne fastslå, at bestemmelsen ikke vil gælde for ejerlejligheder, der er opført efter 1966, og at den ej heller gælder for de ejerlejligheder, der bebos af ejer. Bestemmelsen gælder for de ældre ejerlejligheder, der var udlejet den 3. november 1971, og som ligger i en kommune med huslejekontrol. Lovforslaget har til hensigt at sikre, at de endnu ikke solgte ældre ejerlejligheder i disse kommuner fortsat i en 5-årig periode

[Boligministeren.]

skal anvendes som udlejningslejlighed, således at man i denne periode får en rimelig benyttelse af den boligmasse, der er til rådighed for den lejlighedssøgende del af befolkningen, der ønsker — og kun har råd til — at bo i den ældre boligmasse. En køber, der selv ønsker at benytte en sådan ejerlejlighed, må derfor i almindelighed opfylde samme betingelser som en lejer med hensyn til husstandens størrelse og sammensætning ved en flytning. Da forslaget har givet anledning til megen tvivl, vil jeg gerne, hvis boligudvalget ønsker det, overveje et ændringsforslag, der tydeliggør bestemmelsen. Herved kan det også blive præciseret, i hvilke tilfælde kommunalbestyrelsen bør kunne give sit samtykke.

Jeg håber, at jeg med disse bemærkninger vedrørende ejerlejlighedsloven og mine bemærkninger om baggrunden for den stramning, der her er tale om, har svaret på de spørgsmål, der fra forskellige ordførere er rejst.

Det undrede mig lidt, at hr. Hastrup nu benytter en Herningundersøgelse, som vel dårlig er kendt af offentligheden på dette tidspunkt. Jeg vil da meget gerne være med til at foretage en ny undersøgelse på baggrund af hr. Diderichsens tal fra den sammenligning, der er foretaget i dette område. Men jeg vil i dette øjeblik henvide til de oplysninger, vi fik i boligudvalget, mens hr. Hastrup var boligminister, om en tilsvarende undersøgelse, hvor også Herningområdet var med, som beviste, at der i realiteten ingen forskel var i priserne, selv om man måske i første omgang påstod det. Jeg tror, at situationen, der var årsag til den nævnte undersøgelse, er meget analog med den påstand, der i dag fremsættes, og jeg ved ikke, om resultatet af nye undersøgelser vil blive, at vi får samme konklusion, som vi fik i den forrige regerings tid af en lignende undersøgelse. Men hvis vi kan få materialet i boligministeriet, vil vi meget gerne foretage denne undersøgelse og disse beregninger.

Må jeg om de mere generelle angreb imod den sociale sektor, imod det almennyttige boligbyggeri, at de ikke er i stand til at bygge billigere, end tilfældet er, sige, at jeg er enig i, at vi skal gøre, hvad vi overhovedet kan for at foretage undersøgelser, analyser og gribe om nælden, hvor der er en

nælde at gribe om, for at få ændret de økonomiske vilkår for vort boligbyggeri og også resultaterne af den virksomhed, som boligselskaber og bygherrer på alle fronter både i parcelhusektoren, i den private sektor og i den sociale sektor udfolder. Men må jeg minde om, at det stort set er de samme entreprenørfirmaer, der bygger den private boligmasse og i den sociale sektor; det kan måske gøre undersøgelserne lettere. Der blev talt om karteller i forbindelse med de sociale selskaber — jeg tror, det var fra hr. Guldbergs side. Dertil må jeg sige, at jeg ved ikke, hvor karteldannelsen findes, men det skal jeg da gerne sætte en undersøgelse i gang om, og det håber jeg også det kommende udvalg vil være enig med mig i.

Må jeg også minde om, at man ofte og lidt kortsigtet regner på, at nu foreslår vi 5½ pct., og så får den sociale sektor denne vældige rentefordel i forhold til den private sektor. Man glemmer jo at tage med i betragtning, at den private sektor over afskrivningsreglerne, skatteregnskabet, fratrækker sine renter og dermed, hvis trækprocenten er 50, også kun har en renteudgift på 5½ pct. De sociale selskaber har jo ingen sådan mulighed for at fratrække deres renteudgifter, så selv om sammenligningen måske ikke er lige, skal man i hvert tilfælde have disse forskelle med, når man anklager de sociale selskaber for at kunne bygge billigere. Vi må altså også her have fat i den private sektors udgiftsniveau for at klare tingene.

Hr. Hastrup spurgte mig om mine tanker vedrørende parcelhusområdet, og der lå ligesom i luften en fortsættelse af den valgbrochure, som det konservative folkeparti udsendte til parcelhusejere og rækkehusejere under valgkampen. Den var vist noget over målet. Jeg tror, jeg ikke én, men mange gange klart har givet til kende, at vi i socialdemokratiet, at vi nu også fra regeringens side helt og fuldt går ind for, at folk kan eje deres egen bolig. Jeg tror også, jeg tidligere har sagt, at der vel ikke findes et parti i dette land, som har gjort mere for, at den jævne mand med den jævne indkomst kunne få mulighed for at eje sin egen bolig, end socialdemokratiet. Der skal altså ikke herske tvivl om vor stilling til spørgsmålet om at eje sin egen bolig, og jeg synes også, det bliver understreget netop ved denne lovgivning, hvor man ligesom søger at ce-

[Boligministeren.]

mentere den sunde del af ejerlejlighedstanken og forsøger at fjerne frynserne, det, der er spekulation i.

Må jeg her nævne et eksempel, som er blevet mig præsenteret for nylig. Et af vore saneringselskaber skulle opkøbe to ejendomme på Vesterbro; den ene var en udlejningsejendom, der kunne købes for under 6 gange lejen, den anden var en ejendom, der var udmatrikuleret til ejerlejligheder. Den kostede 25 gange lejen. Her er jo et ganske klart eksempel på den spekulation, på den fordyrelse, denne lovgivning har medført.

Jeg tror, jeg har svaret også på en del af de spørgsmål, som hr. Guldberg rejste i forbindelse med de sociale selskaber. Jeg vil gerne spørge hr. Guldberg, om han ikke mener, at det er for dyrt, når der skal betales 15.000-16.000 kr. i indskud, eller når der skal betales 1.600-1.800 kr. i månedlig husleje. Jeg synes, det er mange penge, og jeg synes, det er for dyrt. Jeg vil, som jeg før gav udtryk for, meget gerne stille mig til rådighed ved den undersøgelse, der kan være tale om, og skaffe det materiale, som det udvalg, jeg nu håber man positivt går ind i, vil bede os om at fremskaffe.

Hr. Dahlgaard spurgte mig, hvad jeg sagde til den udvikling, der var sket i forholdet mellem lejen i den gamle boligmasse og i den nye boligmasse. Jeg vil helt klart erkende, at denne udvikling har været skæv, og at lejen i nybyggeriet er steget væsentlig stærkere end i den gamle boligmasse, men jeg tror også, at hr. Dahlgaard, som jeg mener at kunne huske er økonom, kender svaret på, hvorfor dette er sket. Med en markedsrente på 11 pct. og med de omkostningsstigninger, der i øvrigt er sket, er denne udvikling ikke helt overraskende selv for mig, som kun er handskemager, så jeg tror heller ikke, hr. Dahlgaard er så særlig overrasket over det.

Hr. Dahlgaard spørger endvidere, hvilke forestillinger regeringen har gjort sig om boligbyggeriet i det samlede billede, og henviser til, at det måske er rigtigt at rejse dette i et andet udvalg end boligudvalget og måske også rejse det over for budgetministeren, og det er jeg da helt enig med hr. Dahlgaard i. Men jeg vil gerne sige, at allerede i tiltrædelseserklæringen og i det, der gik forud, er der givet udtryk for visse

tanker om rammer for det samlede byggeri, omfattende såvel den sociale sektor som parcelhussektoren og det private udlejningsbyggeri. Og det er klart, at det er tanker, som vil blive fremmet, og som er nødvendige, når vi skal til at se på, hvor mange af de ressourcer, hvor mange af de økonomiske midler der er til rådighed, vi kan anvende i boligsektoren, i byggesektoren.

Jeg anser det for et meget væsentligt spørgsmål og ser meget gerne, at det fremmes, og at vi kommer frem til nogle beslutninger på dette område. Man må jo så sige, at i dag ligger situationen sådan, at med de tal, vi kender for det boligbyggeri, der hedder byggeri under opførelse, er der vel en vis risiko for, at tallene i hvert fald i indværende og måske også i kommende år ikke vil blive helt så store, som vi egentlig gerne ville have dem. Det hul, der er skabt, vil det blive noget vanskeligt at udfylde, og vi må altså se i øjnene, at der er problemer i denne forbindelse, men derfor synes jeg, det er rigtigt, at vi allerede nu ser lidt på, hvilke muligheder og hvilke kræfter vi har at sætte ind på dette område.

Må jeg så nævne nogle problemer, som forskellige af ordførerne har været inde på vedrørende genudlejningsforhøjelsernes bortfald. Også her var vor stilling, da dette lovforslag blev gennemført, jo ganske klar, idet vi sagde, at vi var modstandere af det, og vi agtede, hvis vi fik mulighed for det, at få denne lovgivning ophævet. Vi har jo fremsat forslag derom, og jeg kan da godt se, at der ikke kan være fuld tilfredshed hos de borgere, der bor i den private udlejningsmasse, med, at deres genudlejningsforhøjelser ikke kan fjernes, ligesom man kan gøre det i den sociale boligmasse. Det er ikke muligt. Jeg havde nok fået endnu flere advarsler og trusler vedrørende § 73 i grundloven, hvis jeg havde povet at fremsætte et forslag af denne karakter, så det er altså under hensyn til min respekt for grundloven, at jeg ikke har foreslået, at der skal ske tilbageregulering af de forhøjelser, der er fremkommet i den private boligmasse, men kun i den sociale, i den almennyttige boligmasse, hvor der er mulighed herfor. Jeg tør vel ikke udtrykke det håb, at man, når man nu får genetableret lejeforholdene i den sociale boligmasse, så også i den private ligesom følger efter; det er vel nok for optimistisk at

[Boligministeren.]

nære dette håb. Men det er altså svaret på, hvorfor jeg ikke har kunnet klare denne side af sagen.

Hr. Arne Larsen stillede til sidst nogle spørgsmål, som jeg gerne vil svare på. Der var bl. a. spørgsmålet om fri bytteret, og dér kan jeg give udtryk for, at i forbindelse med den opfordring, jeg har rettet til Lejernes Landsorganisation og grundejerne om at gå i forhandling om spørgsmålet om demokrati i den private boligmasse, regner jeg med, at fri bytteret vil indgå i disse forhandlinger. Jeg har på samme måde rettet henvendelse til de almennyttige boligselskaber vedrørende spørgsmålet om centralregistrering og dér bedt om, at de vil gå i forhandling om disse ting, og når jeg får resultaterne heraf, må vi i boligudvalget eller på anden måde prøve at fremme de tanker, der foreligger her.

Moderniseringsproblemerne har jeg også bedt om at få undersøgt. Jeg erkender, at der er problemer her, som vi må se på, men disse ting er altså sat i gang. Der har ikke været tid til at nå det hele; jeg håber, at vi når det efterhånden.

Hr. Per Dich rejste til slut nogle spørgsmål vedrørende § 9 og angående større sikkerhed imod spekulation, og jeg vil bede om, at vi får disse spørgsmål frem i boligudvalget, således at vi dér kan se på tingene. Jeg vil nødig på nuværende tidspunkt svare på de stillede spørgsmål.

Jeg vil endnu en gang sige tak for, at man, om end med betænkelighed, gik ind for et bredere udvalgsarbejde end det, der skal ske i boligudvalget, altså det udvalgsarbejde, som jeg har foreslået, hvor både politikere og de, der har, skal vi sige skoen på, erhvervslivet bag ved boligbyggeriet, bag lejerne, i samarbejde kan se på disse tanker om langsigtede løsninger.

Når hr. Arne Larsen siger, at jeg i Politiken i søndags har talt om, hvad der skulle ske efter 1974, vil jeg minde om, at der er jo ikke så forfærdelig lang tid til, at vi skriver 1972, og et lovforslag, som skal igennem,

skal vel fremsættes senest i samlingen 1973-74, og jeg anser et år for en passende tid; jeg tror også, vi skal regne med op imod et år til et grundigt udvalgsarbejde med en analyse af de mange problemer og de mange ting, der foreligger her. For jeg er enig i, at med disse forslag er det ikke tanken at løse byggeriets langsigtede problemer, men det var tanken at løse den katastrofeagtige situation, vi er i, og give byggeriet håbet om, at man i hvert fald på kort sigt kan sætte noget i gang, som kunne få gang i det igen. Men som sagt tak for tilsagnet.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Boligministeren har allerede i nogen grad besvaret de spørgsmål, som hr. Guldberg stillede til mig. Boligministeren har tillige givet tilsagn om, at han for at fjerne rimelig tvivl om, hvorvidt bestemmelsen i § 67 a vil kunne praktiseres således, at der kan rejses krav om erstatning i henhold til grundlovens ekspropriationsbestemmelser, vil være villig til at stille ændringsforslag, hvis nærmere udformning jo kan drøftes i udvalget. Justitsministeriet vil meget gerne yde sin bistand herved.

Om de fortolkningsmuligheder, lovforslaget om regulering af boligforholdene rummer, har der været ført forhandlinger mellem boligministeriet og justitsministeriet, men jeg kan da sige, at jeg har ikke indtryk af, at der råder nogen uenighed — heller ikke mellem boligministeren og mig — om, at loven ikke bør kunne rejse rimelig tvivl om, at den er i overensstemmelse med grundlovens § 73. Er der en sådan tvivl, vil tvivlen som allerede sagt af boligministeren blive søgt fjernet ved et ændringsforslag, hvortil jo partiernes repræsentanter i udvalget kan medvirke.

Hastrup: Jeg skal kun gøre nogle ganske korte bemærkninger.

Jeg noterer for det første med tilfredshed, at boligministeren har givet tilsagn om, at der vil komme ændringsforslag, som jeg forstår vil gå i retning af, at boligansvinnings-

[Hastrup.]

reglerne i hvert fald kommer til at være gældende, og at hvis man opfylder boligansvsningsbetingelserne, kan man som køber, når lejligheden er efter lovens hidtidige bestemmelser, flytte ind i den.

Jeg vil også gerne gøre en bemærkning til justitsministeren. Det syntes som om der alligevel inderst inde var nogen tvivl i det mindste, men jeg er da glad for det, justitsministeren gav tilsagn om, at tvivlen ville blive fjernet, og jeg står stadig væk tvivlende over for, om der, selv om man foretager den ændring og tilføjelse — som jeg erkender er en vigtig ændring og tilføjelse — som boligministeren nu har givet tilsagn om, ikke dog kan blive tale om erstatningsansvar. Men det kan vi altså nu nærmere få redegjort for i udvalget, og jeg går ud fra, at justitsministeren og boligministeren vil være rede til at komme med et responsum i den anledning.

Det andet, jeg gerne vil sige noget om, er, at boligministeren sagde: ja men det, der er tale om her, er, at den tidligere regering gennemførte noget, som vi nu ændrer, og så var det i virkeligheden os, der havde ansvaret. Der var kun ét af den slags tilfælde, der vedrører disse lovforslag, nemlig genudlejningsreglerne; hvis vi havde holdt os, sådan som man gør i et forlig, til at sige: forliget står fast, og kan vi ikke blive enige, så foretager vi ingen ændringer, så var rentesikringsordningen udløbet, så var rentelåneordningen ikke kommet. Rentesikringsordningen er en tilføjelse, og rentelåneordningen var en tilføjelse i forhold til vores; man kan heller ikke sige, at vi forhøjede rentesatsen fra 5½ pct. til 6½ pct. og nu kommer regeringen og sætter den ned fra 6½ pct. til 5½ pct., for den lå på 6½ pct. i boligforliget.

Endelig vil jeg sige til boligministeren, at disse yderligere indgreb over for ejendomsretten er heller ikke noget, der retarderer noget, der er gennemført under den forrige regering; det er noget, der er gennemført trods alt i en lov, der bærer en socialdemokratisk ministers navn; den pågældende minister var Kaj Andresen. Nu ved jeg af erfaring, at han ikke var hjemme den dag, så loven bærer Carl P. Jensens underskrift, men den har altså en socialdemokratisk ministers underskrift. Så det, boligministe-

ren sagde, gælder kun med den begrænsning, at det vedrører genudlejningsforhøjelserne.

Må jeg så sige til sidst om selve proceduren, at jeg går ud fra, at der nu bliver mulighed for en grundig overvejelse i udvalget. Det var ligesom, da disse lovforslag blev fremsat og præsenteret i aviserne, og så hurtigt de skulle frem, var det — nu må boligministeren ikke misforstå mig — som om boligministeren kastede handsken og sagde: her, sådan skal det være. Der var én, der engang gav os en jernnæve, kan jeg huske. Men jeg forstår på boligministeren, at der er basis for overvejelser, som rækker længere, nemlig fra disse lovforslag over til den langsigtede løsning. Men dér må man jo ikke glemme, at man kan ikke lave så vidtgående ting med hensyn til finansieringsbetingelser for socialt byggeri fremover, uden at det griber ind i de langsigtede løsninger.

Jeg udtrykker dog håbet om, at regeringen ikke vil forcere disse lovforslag igennem, men være åben for en almindelig drøftelse i boligudvalget om de langsigtede løsninger. Jeg erkender, at boligministeren har ret i, at arbejdet med disse langsigtede løsninger må begynde nu, det er ikke spor for tidligt; til ledelsen af dette arbejde på en sådan måde, at det samler folketinget og befolkningen bedst muligt, vil jeg gerne lykønske den nye minister.

Justitsministeren (K. Axel Nielsen): Hr. Hastrup benyttede nutidsformen med hensyn til spørgsmålet om tvivl om mulig uegnethed mellem boligministeren og mig.

Hvis datidsformen var blevet benyttet, ville jeg ikke have bedt om ordet for denne korte bemærkning, men nu er jeg nødt til på ny at sige, at boligministeren og jeg er aldeles enige om, at loven skal forstås således og om fornødent ændres således, at den utvivlsomt er i overensstemmelse med grundlovens § 73.

Ove Hansen: Jeg er tilfreds med de udtalelser, der er faldet fra de forskellige partiers ordførere om, at vi nu skal se at finde frem til en langsigtet boligpolitik. Det er simpelt hen en nødvendighed. Men når vi i dag har nogle lovforslag til behandling set på mere kortsigtet frist, så er det, fordi det er bydende nødvendigt, og når boligforliget af

[Ove Hansen.]

1966 glider med ind i drøftelserne, så synes jeg, vi må erkende, at det, vi blev enige om dengang, har i dag skabt tilstande, som er uholdbare, som kræver omgående indgreb. Vi blev enige om rentesikring på $6\frac{1}{2}$ pct., vi blev enige om boligsikring, men når vi i dag ser på de lejligheder, der bygges, hvad enten det er private virksomheder eller sociale boligselskaber, der bygger, så er huslejen af en sådan størrelse, at folk ikke har råd til at flytte ind i dem. Derfor mener jeg, det er rigtigt, at boligministeren nu kommer med nogle lovforslag, gennem hvilke vi kan gribe ind i den akutte situation.

Må jeg så komme med et par enkelte bemærkninger til. Det var hr. Guldberg, der ligesom sagde: er det ikke socialdemokratiet, der nu skal redde de sociale boligselskaber? Formålet med lovforslagene er, at vi skal redde dem, der nu engang har lært at bygge huse, enten det er sociale boligselskaber, eller det er håndværksmestre eller private byggefirmaer; de, der nu engang skal leve af at bygge, skal have sådanne vilkår, at de kan komme til at bygge, og det har de ikke for øjeblikket. Jeg ser naturligvis gerne, det skal erkendes, at sociale boligselskaber bygger, for her har vi et kontrolleret byggeri, men andre, der har lært at bygge, skal naturligvis også have lov dertil.

Hr. Guldberg spurgte, om man ikke i det sociale byggeri må betale for høje priser, og tænkte vel især på håndværkspriserne. Vi håber, dette ikke er rigtigt, men hvis det er rigtigt, vil vi da gerne have nogle eksempler. Jeg så meget gerne, at vi i det kommende udvalgsarbejde kunne få forelagt nogle eksempler fra hr. Guldberg, så vi kunne se på det, for hvis der er noget galt her, må vi da forsøge at rette på det, og jeg tror, jeg kan tilføje, at ikke mindst de sociale selskaber vil være meget tilfreds med det, hvis man her kan pege på noget, der burde ændres.

Formålet med disse fire lovforslag er, at vi øjeblikkelig griber ind og hjælper i den misere, vi befinder os i. Og så håber jeg på — og dér vil jeg gerne tilsige socialdemokratiets fulde støtte — at vi i et udvalg kan arbejde med en langsigtet boligpolitik. Det er simpelt hen en nødvendighed.

Guldberg: Må jeg først takke justitsministeren for svaret på mit spørgsmål og ikke

mindst for den uddybende korte bemærkning, som jeg næsten fik mere ud af. Jeg forstår det sådan, at justitsministeren for så vidt er enig med mig i, at man godt med den nuværende formulering kan risikere at komme i tvivl, og så er vi vist enige om, at i den endelige formulering må der ingen tvivl være. Jeg går ud fra, at vi får lejlighed til at drøfte det nærmere i udvalget, ligesom jeg går ud fra — det er der jo sådan set givet tilsagn om af boligministeren, og det takker jeg for — at boligministeriet også vil deltage i dette. Jeg gør opmærksom på, at det jo bl. a. kan få den indflydelse, at bemærkningen om, at det ikke koster noget, ikke længere holder stik, og så skal vi jo altså have at vide, hvad det da koster.

Jeg vil gerne vende tilbage til det mere grundlæggende og til boligministeren sige, at det er jo rigtigt, det er vi alle sammen enige om, at vi står i den ejendommelige situation, at vi har bolignød, og vi har ledige lejligheder. Og dér vil jeg minde om, at den ene del af det har vi haft i mange år, nemlig bolignøden, og vi har behandlet den med forskellig lovgivning og på forskellig måde, men nu har vi for første gang begge dele, både bolignøden og de ledige lejligheder. Derfor foreligger der et nyt problem, og det er da i og for sig klart, at det er et prisproblem. Over for kritikken af, hvad der skete under den foregående regering — som hr. Hastrup i øvrigt har svaret på — vil jeg gerne sige, at der blev da i hvert fald bygget en hel del. Men vi er altså nået dertil, at det er et prisproblem, og det var det, der medførte det spørgsmål, som jeg gerne vil have lov til at gentage, fordi jeg ikke synes, jeg fik svar på det: hvordan vil man komme ud af dette her? For det, denne samling lovforslag går ud på, er jo i virkeligheden at udstede en blankoveksel til de sociale boligselskaber til fuld forøgelse af statsstøtten, uanset til hvilke priser de bygger, samtidig med at vi konstaterer, at vi har bolignød og ledige lejligheder, fordi de er for dyre, at det altså er et prisspørgsmål. Er det nu klogt? Og hvis man vil have en langsigtet boligløsning, var det så ikke rigtigere — og det er det, jeg gerne vil indbyde til — at vi allerede i første omgang i boligudvalget kommer ind på de lidt mere langsigtede problemer? Var det ikke rigtigere at gøre det, inden et flertal i folketinget bestående

[Guldberg.]

af, som det jo tegner sig i dag, socialdemokratiet og SF, smækker døren i og tager ansvaret for den fremtidige boligpolitik ved at køre denne sag igennem, give statsgaranti uanset priser og give det i en ubestemmelig fremtid, uden at vi har forsøgt at løse det virkelige problem, der foreligger, når man både har bolignød og tomme lejligheder, der koster for meget?

Jeg vil også gerne sige, og det gælder såvel hr. Arne Larsen, der talte om priskontrol, som boligministeren, at vi kan jo undersøge, vi kan analysere, vi kan lave priskontrol — vi vil gerne have eksempler, sagde hr. Ove Hansen, ja, det er da klart, det vil vi alle sammen gerne — men kendsgerningen er, at man får aldrig nogen sinde over priskontrol, som vi kan se det på alle mulige andre områder, en virkelig kontrol med omkostningerne; det får man kun gennem konkurrence. I den periode, hvor den foregående regering havde ansvaret, skete der en opbremsning, og det er rigtigt, som boligministeren siger, at det er samme erhvervssektor, det er samme firmaer, der arbejder inden for dette område, hvad enten de arbejder for den private sektor eller for boligselskaber; det er også samme erhverv, der arbejder for offentlige arbejder. Vi havde den fornøjelse i den sidste del af vores regeringsperiode at konstatere, at anerkendte priser baseret på overslag i henhold til, hvad man plejede at betale, kunne gå ned med 30-40 pct., når der kom konkurrence på. Derfor tror jeg ikke, at der er nogen, der skal regne med, at dette prisspørgsmål, som er det centrale, løses på anden måde end ved, at der bliver en vis konkurrence, og den kommer aldrig, hvis man har afgivet et fast løfte til en væsentlig del af produktionen og sagt: I får støtte, uanset hvor dyrt det er, og hvis det bliver dyrere, sætter vi også støtten op.

Jeg vil altså gerne her præcisere, at mit tilsagn i mit første indlæg om også at drøfte det langsigtede meget nøje var knyttet til, at vi kom i gang med dette i boligudvalget i første omgang. Vi vil ikke låses inde af denne lovgivning, så vi afskæres fra at finde en løsning på det, der efter vores opfattelse er langt mere centralt end det, som er hovedsigtet, så vidt vi kan se, med denne buket: at redde en akut situation, ikke for le-

jerne, men for en del af boligsektoren, nemlig den store del af bygherrerne, som er repræsenteret ved de særligt støttede selskaber.

Dahlgaard: Boligministeren gengav formentlig efter sin hukommelse en udtalelse, som mit partis tidligere ordfører skulle være fremkommet med om ejerlejligheder, og som skulle være gået ud på, at såfremt hun havde vidst, hvad denne lovgivning ville føre til, ville hun ikke have været med til at gennemføre den. Jeg kan oplyse boligministeren om, at fru Else-Merete Ross hverken genkender formuleringen eller meningen i det, der her er blevet gengivet fra boligministerens side.

Dernæst gav boligministeren udtryk for — sådan forstod jeg det i hvert fald — at han i og for sig var enig i, at der er noget galt i at lave om på lovgivningen inden for et område som boligområdet i næsten hver samling. Men, tilføjede han, det gjorde man jo i den foregående regerings tid, og så, forstår jeg, drog boligministeren den slutning, at så måtte man hellere blive ved med det. Den tankegang skal jeg ikke uddybe nærmere, men når boligministeren dernæst siger, at det, der nu sker, er blot, at man fører tingene tilbage nogenlunde til den tidligere tilstand, før den forrige regering lavede det om for et halvandet års tid siden, så gælder det i hvert fald ikke, når vi drøfter rentesikringsordningen. Der er her tale om, at regeringen foreslår en lovændring, som ikke kan rummes inden for rammerne af den tidsfrist, som det gamle boligforlig omfatter frem til 1974. Der er tale om, at man her foreslår noget, som er foregribende i forhold til den boligpolitik, som skal udformes, og som man har været enig om, at arbejdet skulle sættes i gang med nu i den kommende tid. Det er ikke en tilbageføring til tidligere tilstande, når man udvider boligsikringsordningen, sådan som vi kender den, til for det første nu også at gælde for det, der er givet tilsagn om i 1968, og for det andet i det hele taget at nedsætte renten fra de 6½ pct. til de 5½ pct., når vi dog ved, at rentesikringsordningen, som den har været opbygget, i sig selv har ført til for hvert år en forøget offentlig udgift i kraft af det almindelige renteniveau's stadige stigning. Forskellen mellem 6½ pct. og det aktuelle renteniveau er jo stadig vokset, og dermed er den offentlige

[Dakgaard.]

støtte til det almennyttige byggeri også ustandselig steget.

Dernæst er det heller ikke nogen tilbageførsel til noget tidligere gældende, at rentesikringsordningen nu for de enkelte byggerier skal gælde for længere tid, hvad angår den fulde rentesikring, og den langsommere aftrapning, som indbygges i ordningen, er også noget nyt. Der er her helt klart tale om en lovgivning, der foregriber de forhandlinger, som boligministeren så i øvrigt indbyder til.

Jeg forstod på hr. Hastrup, at han havde fornemmet, at boligministeren havde en positiv holdning over for et samarbejde med boligudvalget med henblik på at nå frem til fælles resultater om de aktuelle lovforslag. Jeg har altså ikke fået den samme fornemmelse af at høre boligministerens bemærkninger. Bemærkningerne om den ene side af salen og den anden side af salen er jeg nærmest tilbøjelig til at tolke derhen, at der er en slags mere eller mindre udtrykt forståelse mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti om disse lovforslags videre skæbne. Hvis denne formodning under udvalgsarbejdet viser sig at være rigtig, må vi i mit parti tage det som udtryk for, at indbydelsen til samarbejde om de langsigtede problemer mest er en høflighedshandling, som der ikke ligger alverden bag, og som man altså oven i købet prøver på at foregribe ved at gennemføre disse lovforslag, jeg tænker her særlig på ændringen vedrørende rentesikringsordningen. Og så er spørgsmålet, hvilke konklusioner man må drage af det, hvilke muligheder boligministeren har for at få sat et arbejde i gang, og om han overhovedet har noget alvorligt ønske om at få et arbejde i gang mellem partierne om den fremtidige boligpolitik. I hvert fald vil mit parti under disse omstændigheder overveje selv at komme med vore forslag i tinget for dog at være sikker på, at der kommer et grundlag for de drøftelser om den kommende boligpolitik, som også vi kan være interesseret i.

Arne Larsen: Både hr. Hastrup og hr. Guldberg har været inde på det problem, at man nu tilsyneladende ville give statsgaranti for den nuværende form for tilskud og støtte til det sociale boligbyggeri på ubestemt tid, og

man har været inde på, at det har haft negative virkninger med hensyn til boligsikringsordning, rentesikringsordning osv. Det er jeg fuldstændig enig med de ærede ordførere i. Vi har påpeget ikke én, men mange gange, at de mennesker, som egentlig stikker boligsikringspengene i lommen, er husejerne. De siger simpelt hen: ja men huslejen kan jo bære så og så meget, for den ærede lejer, der kommer ind her, får jo boligsikring, og jo højere huslejen er, jo mere boligsikring får han. Så det er da klart, at der er et problem her, det er da også helt sikkert, at så længe vi har den form for støtte, som rentesikringsordningen er, hvor staten betaler renteforskellen enten fra 5½ op til 11 pct. eller fra 6½ op til 11 pct., hjælper det ikke med alle bestræbelserne for at få renten ned. Derfor er vi da også helt på det rene med, at der skal andre former for støtte til boligbyggeriet til end de former, vi har i dag, netop for at vi kan få den konkurrence, som man efterlyser, netop for at det ikke skal være sovepude for husejere, byggespekulanter osv. Vi vil meget gerne være med til at give en statsgaranti til det sociale boligbyggeri, men bare på en anden måde end den, vi praktiserer i øjeblikket. Derfor håber vi meget, at dette ikke bliver ordninger, der løber alt for lang tid, tværtimod så vi dem gerne afskaffet hurtigst muligt. Men det forudsætter en anden form for finansiering af boligbyggeriet end den, vi har i dag, og det er den, vi efterlyser, det er den, vi vil presse igennem så hurtigt som overhovedet muligt.

Ministeren var inde på det spørgsmål, jeg havde rejst om fri bytteret og central boligformidling, og svarede, at han i et brev har henstillet til de to organisationer Lejernes Landsorganisation og Grundejernes Landsforbund at prøve gennem forhandling at løse dette spørgsmål. Det er selvfølgelig i orden, at man prøver at klare det ad forhandlingens vej gennem organisationerne, men jeg vil da lige minde om, at det har vi prøvet én gang før. Det mislykkedes, og jeg mener da ikke, vi bør vente i årevis på, at disse organisationer kommer til en løsning. Kommer de ikke meget hurtigt til en løsning, mener jeg, at der bør tages et lovinitiativ. SF og socialdemokratiet har jo ved forskellige lejligheder prøvet at tage sådanne lovinitiativer, uden at det er lykkedes

[Arne Larsen.]

at få dem gennemført, men nu er der jo muligheder.

Med hensyn til den centrale boligformidling er jeg ikke tilfreds med, at dette spørgsmål bare bliver et spørgsmål for de sociale boligselskaber. Også den private boligmasse bør ind under en central boligformidling. Hvorvidt vi så skal lave en særskilt central boligformidling for de almenyttige boligselskaber og en for den private boligmasse, kan vi eventuelt diskutere, men jeg mener, at begge områder må ind under en central boligformidling.

Så mener jeg i øvrigt, at det haster med at nå frem til de langsigtede løsninger. Nu siger boligministeren, at der er ikke så lang tid til 1974. Nej, det er der selvfølgelig ikke, men byggeriet har krav på snarest at få at vide, under hvilke vilkår det skal arbejde, og jeg vil ligesom boligministeren mene, at 1 år må være nok til at undersøge disse problemer. Det vil så sige, at vi i samlingen 1972-73 skulle kunne klare de langsigtede spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Guldberg: Jeg synes, jeg i hr. Arne Larsens sidste indlæg ligesom kunne skimte lidt af en åbning, og jeg vil gerne have lov til at spørge lidt nærmere. Det var, som om der var en vis forståelse for, at den støtte, der ydes ifølge den ordning, som nu udvides, forstærkes og forlænges ved de lovforslag, der er fremsat her, kunne ende de gale steder.

Det har jeg også hele tiden hævdet, men så vil jeg da gerne spørge, om det så ikke må betyde, at vi kan regne med, at det ønske opfyldes, som bl. a. jeg har fremsat på venstres vegne, at vi nu ved den behandling, der skal foregå i boligudvalget, med det samme går om bord i en drøftelse af de mere langsigtede problemer for ikke at komme til at forlove os med en ordning, som vi alligevel kommer til at fortryde.

(Kort bemærkning).

Arne Larsen: Nej, vi er ikke meget uenige. Jeg er også af den opfattelse, at støtten hidtil er endt de gale steder. Men vi kan ikke prisgive lejerne i den sociale boligmasse og afskære dem fra den støtte, som de hidtil

har fået. Men jo hurtigere vi får de langsigtede løsninger klar, jo hurtigere kommer vi af med disse støtteordninger.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg har kun nogle ganske få bemærkninger.

Må jeg sige til hr. Hastrup, at det kan vel ikke bare have været som en handske, vi kastede, så er det da i hvert fald et stykke tid siden, vi kastede den, for de lovforslag, vi her kommer med, er jo meget analoge med de forslag, vi fremsatte i folketinget den 3. november 1970. Det er de forslag, som vi har med i vort 4 års program, og som blev omtalt i den tiltrædelseserklæring, statsministeren fremsatte her i folketinget, så man kan vel ikke være helt overrasket over de lovforslag, der her er fremsat.

Må jeg så sige til hr. Guldberg, at det er ikke første gang, vi står i en sådan situation. Vi har både haft bolignød og ledige lejligheder forud for boligforliget i 1966, og vi havde den samme situation i 1940. Vi har altså været i tilsvarende situationer gennem årene, men jeg vil da meget gerne, om vi denne gang måske i bred forhandling alle folketingets partier imellem kunne komme frem til en løsning, så vi undgik lignende situationer fremover. Jeg mener ikke, der her er udstedt blankoveksler til den sociale boligmasse, der er simpelt hen givet et løfte om at klare den katastrofesituation, som vi er i, og som måske ellers vil skabe helt andre økonomiske problemer for staten på grund af de garantier, der er udstedt tidligere. De priser, der snakkes om, er jo priser, der er kontrolleret i boligministeriet, og den tidligere boligminister har godkendt hvert projekt. Jeg kan da oplyse hr. Guldberg om, at jeg med det samme i boligministeriet har sagt: er det nu rigtigt, at vi bygger så stort? Er det nu rigtigt, at kvaliteten skal være den og den? Er der ikke nogen muligheder for, at vi kan komme den høje leje til livs? Jeg vil da gerne høre, om man har haft tilsvarende aktioner i gang tidligere. Det er altså ikke nogen blankoveksel, vi udsteder, hr. Guldberg, men vi vil meget gerne have meget nøje kontrol med, hvad disse penge anvendes til fremover, og det håber jeg folketingets boligudvalg vil være os behjælpelig med.

Må jeg sige til hr. Dahlgaard, at det er muligt, jeg har sagt det på en måde, så det

[Boligministeren.]

kunne misforstås, men det har i hvert fald absolut ikke været tilsigtet. Der er ingen forhåndsftaler med nogen partier i denne sag. Vi har lagt vore lovforslag frem, og vi håber, at samtlige partier i folketinget vil være med i en forhandling om dem. At jeg så af forhandlingerne her i dag måske ikke har fået det indtryk, at alle partier vil stemme for alle enkeltheder i lovforslagene, er vel også ganske klart.

Må jeg sige til hr. Arne Larsen, at vi kan vel være enige om, at en central registrering ikke bare skal omfatte de almennyttige boligselskaber, men hele boligmassen. Jeg tror dog også, hr. Arne Larsen vil erkende fra tidligere erfaringer i boligudvalget, at nogle af de største vanskeligheder ligger i denne sektor, og derfor har vi ment, at det var rærest ligesom at få ryddet nogle af dem af vejen, hvis det var muligt ved en forhandling; så kunne vi senere vende tilbage til sagen og lave en ordning for hele området, måske i sammenhæng, måske i to sektorer. Jeg håber, det kan blive i sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Guldberg: Blot den korte bemærkning til hr. Arne Larsen: når vi er enige om, at støtten i den hidtidige form og efter det hidtidige system ikke er kommet dem til gode, der egentlig først og fremmest var tænkt på, nemlig lejerne, kan man ikke nu ville udvide og forstærke den efter det gældende system. Uanset om vi så gør det, inden vi har overvejet det langsigtede, eller efter, at vi har overvejet det langsigtede, prisgiver vi lejerne, som pengene var tiltænkt. Det er det, jeg mener med det.

Jeg takker i hvert fald for tilsagnet om, at vi kan drøfte disse spørgsmål i boligudvalget, også inden vi sender denne pakke af sted.

(Kort bemærkning).

Arne Larsen: Vi er da helt enige om, at jo mere tilskud der ydes, jo mere profit bliver der taget bestemte steder, og det er netop det, vi vil være med til at bekæmpe. Men en af de væsentlige ting er jo spørgsmålet om rentens højde, og det var her, jeg meget gerne så et medarbejderskab fra hr. Guldbergs side.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til boligudvalget. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udmøntning af en skillemønt i anledning af kongens 25 års regeringsjubilæum.

Valgt blev: *Evald Kristensen, Albertsen, Erhard Jakobsen, Svend Jakobsen, Søren B. Jørgensen, Tastesen, Erik Worm, Møgaard, Kurt Brauer, Lowzow, Clara Munck, Hans Toft, Kristen Østergaard, Mette Madsen, Brøndlund Nielsen, Gerda Nielsen og Nordqvist.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om Danmarks Statistik.

Valgt blev: *Erling Olsen, Camre, Holst, Knud Aage Nielsen, Poul Nielson, Axel Ivan Pedersen, Bertel Pedersen, Ømann, Per Dich, Knud Bro, Hanne Budtz, Juul-Madsen, Nyboe Andersen, Enggaard, Karlskov Jensen, Niels Helveg Petersen og Grethe Philip.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 8 medlemmer til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse.

(Jfr. tidenden sp. 52).

Valgt blev: Medlem af folketinget *Auken*, medlem af folketinget *Ritt Bjerregaard*, medlem af folketinget *Frode Jakobsen*, medlem af folketinget *Robert Pedersen*, medlem af folketinget *Morten Lange*, fhv. medlem af folketinget *Karl Bøgholm*, medlem af folketinget *Merete Bjørn Hanssen* og medlem af folketinget *Else-Merete Ross*.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *Holst* har jeg modtaget meddelelse om, at han som følge af deltagelse i De Forenede Nationers generalforsamling ikke vil kunne give møde i tinget i mindst 1 måned, hvorfor han anmoder om orlov på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv fra og med den 20. d. m. samt om, at stedfortræderen må blive indkaldt.

Medlem af folketinget *Henning Andersen* har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke bemærkninger har ministeren til de vanskeligheder for beskæftigelsen og eksporten, som importafgiften har forårsaget for virksomhederne inden for sukervare-, marcipan- og chokoladebranchen?“

Medlem af folketinget *Samuelsen* har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Agter ministeren at træffe foranstaltninger til, at der i november-december kan afholdes valg til universiteternes styrende organer efter gældende lov, og i bekræftende fald at lade mandaterne vare i et år, også selv om loven om universiteternes styrelse bliver ændret forinden?“

Medlem af folketinget *Samuelsen* har meddelt mig, at han ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvor langt er ministeren i arbejdet med forberedelsen af lovforslag om reform af erhvervsuddannelserne, og hvornår kan lovforslaget ventes?“

Medlem af folketinget *Lowzow* har meddelt mig, at han ønsker til forsvarsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Er ministeren enig i, at opfordringen til fri og åben debat omkring forsvaret også må gælde for hjemmeværnets personel?“

Spørgsmålene vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 11. november, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Holst.*
- 2) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Holst.*
- 3) *Tredje behandling af:*
Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.
- 4) *Anden (sidste) behandling af:*
Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1971-72 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug [af *Tastesen* m. fl.].
- 5) *Første behandling af:*
Forslag til lov om private fællesveje. (Privatvejslov).
- 6) *Valg af 1 medlem til ligningsrådet (i stedet for Grünbaum).*
- 7) *Valg af 3 medlemmer og 2 stedfortrædere til lønningrådet (i stedet for Langkilde, Jens Frandsen, Ivar Nørgaard, Fanger og Martin Pedersen).*

Mødet hævet kl. 16.53.

16. møde.

Torsdag den 11. november kl. 13.

Formanden: Medlemmer af folketinget Guldberg, Bendix, Bilgrav-Nielsen, Hilmar Baunsgaard, Enggaard, Poul Hartling, Holmberg, Gunnar Jensen, Stæhr Johansen, Ninn-Hansen, Niels Ravn og Skovmand har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til ministeren for offentlige arbejder:

„Hvilke faktorer er indgået i ministerens bedømmelse af den påtænkte lufthavn ved Hammel?“

Medlemmer af folketinget Lembourn, Bo Kristensen, Ninn-Hansen, Ellen Strange Petersen, Poul Schlüter og Stetter har meddelt mig, at de ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om en ændring af koncentrationspolitikken i Grønland.

Medlemmer af folketinget Poul Schlüter, Ninn-Hansen, Stetter, Hastrup, Lembourn og Simonsen har meddelt mig, at de ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et kontaktorgan mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter.

Ombudsmandsudvalget har afgivet betænkning og indstilling vedrørende valg af folketingets ombudsmand. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Gerda Nielsen har meddelt mig, at hun ønsker til undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke konkrete foranstaltninger vil ministeren gennemføre til støtte for de børn, der modtager specialundervisning i læseklasser, hjælpeklasser og i hjælpeskoler, for at fastholde deres interesse i

undervisningen og sikre deres overgang til erhvervslivet efter endt skolegang?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Lembourn): Jeg skal herved tillade mig at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om en ændring af koncentrationspolitikken i Grønland.

Indbyggerne i Grønland bestemmer selv, hvor de vil bo. Men det er af stor betydning for den enkelte families afgørelse af, hvor den vil leve, hvilke faciliteter og hvilke erhvervsmuligheder der findes.

Koncentrationspolitikken byggede på den opfattelse, at man samfundsøkonomisk opnåede størst udbytte af investeringerne, hvis man koncentrerede befolkningen i nogle få større byer, fortrinsvis i „åbenvandsbyerne“ på den sydlige del af den grønlandske vestkyst. Ved at lægge næsten alle investeringer i skoler, veje, fabrikker, havne og boliger i disse byer måtte en stor del af befolkningen i de mindre byer og på bygder og udsteder føle sig stærkt tilskyndet til at vandre ind til byerne.

Det viste sig imidlertid, at man dermed ofte forlod steder, hvor der endnu var gode fangst- og fiskerimuligheder, og indvandrede til byer, hvor der ikke var arbejdspladser nok og derfor ringere eksistensvilkår. Tempoet i indflytningen var for hurtigt til, at indflytterne kunne vænne sig til det nye liv og til fabrikarbejdet. Det blev svært for mange at holde sammen på familien. Arbejdsløshed og vanskelighed ved at tilpasse sig bymiljøet er en af hovedårsagerne til den betydelige alkoholisme og den stærkt stigende kriminalitet i Grønland.

Uanset at der kan anføres nationaløkonomiske argumenter til fordel for en stærk koncentration af investeringer, taler mange menneskelige og sociale synspunkter imod. Igennem lang tid har det ikke været muligt